

מגילה

The following book includes:

- Tanach with Ta'amei Hamikra
 - License: Public Domain
 - Source: <http://www.tanach.us/Tanach.xml>
- The Metsudah Five Megillot, Lakewood, N.J., 2001
 - License: CC-BY
 - Source: http://primo.nli.org.il/primo_library/libweb/action/dlDisplay.do?vid=NLI&docId=NNL_ALEPH002162036
- Mishnah, ed. Romm, Vilna 1913
 - License: Public Domain
 - Source: http://primo.nli.org.il/primo_library/libweb/action/dlDisplay.do?vid=NLI&docId=NNL_ALEPH001741739
- On Your Way
 - License: Public Domain
 - Source: <http://mobile.tora.ws/>
- Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp
 - License: CC-BY
 - Source: <http://learn.conservativeyeshiva.org/mishnah/>
- Senlake edition 2019 based on Ben Yehoyada, Jerusalem, 1897
 - License: CC0
 - Source: http://beta.nli.org.il/he/books/NNL_ALEPH001933802/NLI1

It was retrieved from Sefaria on March 10, 2024 (ל' באדר א' ה'תשפ"ד). It was typeset and formatted by Ktavi.

תוכן העניינים

19	פרק י	2	אסתר
		2	פרק א
21	משנה מגילה	4	פרק ב
21	פרק א	6	פרק ג
25	פרק ב	8	פרק ד
28	פרק ג	10	פרק ה
32	פרק ד	12	פרק ו
		13	פרק ז
38	בן יהוידע על מגילה	14	פרק ח
38	פרק ב הקורא למפרע	16	פרק ט

אסתר

פרק א

כִּנְד הַמֶּלֶךְ: (ח) וְהַשְׁתַּיָּה כָּדַת אֵין
אֲגִס כִּי־יִכֹּן ו יִסַּד הַמֶּלֶךְ עַל כָּל־רֶבֶב
בֵּיתוֹ לַעֲשׂוֹת כְּרָצוֹן אִישׁ־וְאִישׁ: (ט)
גַּם וּשְׁתֵּי הַמֶּלֶכָּה עָשְׂתָה מִשְׁתָּה וְנָשִׁים
בֵּית הַמְּלָכוֹת אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ אַחֲשֹׁרוּשׁ:
(ס) (י) בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי כָּטוֹב לִב־הַמֶּלֶךְ
בְּגִין אֲמַר לְמַהוּמָן בְּזָהָא חֲרָבוּנָא
בְּגִתָּא וְאַבְגָּתָא וְזַת וְכַרְפֹּס שְׁבַעַת
הַסְּרִיסִים הַמְּשֻׁרְתִּים אֶת־פָּנָי הַמֶּלֶךְ
אַחֲשֹׁרוּשׁ: (יא) לְהָבִיא אֶת־וּשְׁתֵּי
הַמֶּלֶכָּה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּכֶתֶר מְלָכוֹת
לְהִרְאוֹת הָעַמִּים וְהַשְּׂרִים אֶת־יָפְיָהּ
כִּי־טוֹבַת מַרְאֶה הִיא: (יב) וַתִּמָּאֵן
הַמֶּלֶכָּה וּשְׁתֵּי לְבוֹא בְּדָבָר הַמֶּלֶךְ
אֲשֶׁר בִּנְד הַסְּרִיסִים וַיִּקְצָף הַמֶּלֶךְ מְאֹד
וַתִּמָּתוּ בָּעֵרָה הַזֹּאת: (יג) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
לְחַכְמִים יִדְעֵי הָעֲתִים כִּי־כֹן דָּבָר
הַמֶּלֶךְ לִפְנֵי כָל־יִדְעֵי גֵת וְדִין: (יד)
וְהַקָּרִב אֵלָיו כְּרָשָׁנָא שְׁתַּר אֲדָמָתָא
תַּרְשִׁישׁ מֶרְס מֶרְסָנָא מְמוּכָן שְׁבַעַת

(א) וַיְהִי בַּיּוֹם אַחֲשֹׁרוּשׁ הָיָה
אַחֲשֹׁרוּשׁ הַמֶּלֶךְ מְהֵדוּ וְעַד־כְּלוֹשׁ שְׁבַע
וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה: (ב) בַּיָּמִים
הָהֵם כְּשֶׁבַת ו הַמֶּלֶךְ אַחֲשֹׁרוּשׁ עַל
כִּסֵּא מְלָכוֹתוֹ אֲשֶׁר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה:
(ג) בַּשָּׁנָה שְׁלוֹשׁ לְמָלְכוֹ עָשָׂה מִשְׁתָּה
לְכָל־שָׂרָיו וְעַבְדָּיו חָיִל ו פָּרַס וּמְדֵי
הַפְּרָתָמִים וּשְׂרֵי הַמְּדִינּוֹת לִפְנָיו:
(ד) בַּהֲרֵאוֹתוֹ אֶת־עֲשָׂרָה כְּבוֹד מְלָכוֹתוֹ
וְאֶת־יָקָר תַּפְאָרַת גְּדוּלָּתוֹ יָמִים רַבִּים
שְׂמוֹנִים וּמֵאָת יוֹם: (ה) וּבְמָלוּאוֹת ו
הַיָּמִים הָאֵלֶּה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ לְכָל־הָעָם
הַנִּמְצָאִים בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה לְמַגְדוֹל
וְעַד־קֶטֶן מִשְׁתָּה שְׁבַעַת יָמִים בַּחֲצָר
גִּנַּת בֵּיתוֹ הַמֶּלֶךְ: (ו) חִיּוֹר ו פָּרַס
וּתְכָלֶת אַחֲזוֹ בְּסַבְלִי־כּוּץ וְאַרְגָּמָן
עַל־גְּלִילִי כֶסֶף וְעַמּוּדֵי שֹׁשׁ מִטּוֹת
ו זָהָב וְכֶסֶף עַל רִצְפַּת בַּהֲט־וּשְׁשׁ
וְזַר וְסִחְרַת: (ז) וְהַשְׁקוֹת בְּכָל־יְהוָה
וְכָלִים מְכָלִים שׁוֹנִים וְגִין מְלָכוֹת רַב

כָּדַת. לִפִּי שְׁנַיִם סְעוּדוֹת שְׁכּוּפִין אֶת הַסְּסִין
לְשִׁתוֹת כָּל־גְּדוֹל, וַיֵּשׁ שְׂאִינוּ יָכוֹל לְשִׁתוֹתוֹ כִּי אִם
בְּקִשִּׁי, אֲבָל כָּאֵן: "אֵין אוֹנִיס":
בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי. רְבוּתִינוּ אֲמָרוּ: שְׁבַת הִיא:
וַתִּמָּאֵן הַמֶּלֶכָּה וּשְׁתֵּי. רְבוּתִינוּ אֲמָרוּ: לִפִּי שְׁפָרְחָה
בָּה צֹרַעַת כְּדִי שְׁחַמָּאן וְחֵהָרָג. לִפִּי שְׁהִיָּתָה מִפְּשָׁטָת
בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל עֲרֻמוֹת וְעוֹשָׂה כְּהֵן מְלָכָה בְּשִׁבְתָּה,
וְגוֹר עֲלֶיהָ שְׁחַפְּשָׁטָם עֲרֻמָּה בְּשִׁבְתָּה:
כִּי כֹן דָּבָר הַמֶּלֶךְ. כִּי כֹן מוֹהַג הַמֶּלֶךְ בְּכָל מִשְׁפָּט
לְשׁוֹם אֶת הַדָּבָר "לִפְנֵי כָל יוֹדְעֵי דָת וְדִין":

וַיְהִי בַּיּוֹם אַחֲשֹׁרוּשׁ. מֶלֶךְ פָּרַס הִיא, שְׁמֶלֶךְ תַּחַת
כּוֹרֶשׁ לְסוּף שְׁבַעִים שָׁנָה שָׁל גְּלוּת בָּבֶל:
כְּשֶׁבַת הַמֶּלֶךְ אַחֲשֹׁרוּשׁ, וְגו'. כְּשִׁנְתָּהֶם הַמְּלָכוֹת
כִּדְּו. וְרְבוּתִינוּ פָּרְשׁוּהוּ בַּעֲנָן אַחֵר בְּמִסְכַּת מוֹיֵלָה:
הַפְּרָתָמִים. מְלָכוֹתֵינוּ בְּלָשׁוֹן פָּרַס:
יָמִים רַבִּים. עָשָׂה לָהֶם מִשְׁתָּה:
גִּנַּת. מְקוֹם וְרֵעוֹנֵי יִרְקוֹת:
חִיּוֹר־כֶּרֶס וְתַכְלַת. מִיָּדִי בְּגָדִים צְבָעוֹנִים פָּרַס לָהֶם
לְמַצָּעוֹת:
וְהַשְׁקוֹת בְּכָל־יְהוָה. כְּמוֹ וְהַשְׁקוֹת:

שָׁרִי הַמֶּלֶךְ וּכְדִי בִזְיוֹן וְקִצְף: (יט)
 אִם-עַל-הַמֶּלֶךְ טוֹב יֵצֵא דְבַר-מַלְכוּת
 מִלְּפָנָיו וְיִכְתֹּב בְּדַתִּי פָּרֶס-וּמָדִי וְלֹא
 יַעֲבֹר אֲשֶׁר לֹא-תֵבֹא וּשְׁתִּי לִפְנֵי
 הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרוֹשׁ וּמַלְכוּתָהּ יִתֵּן
 הַמֶּלֶךְ לְרַעוּתָהּ הַטּוֹבָה מִמֶּנָּה:

(כ) וְנִשְׁמַע פֶּתַח הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה
 בְּכָל-מַלְכוּתוֹ כִּי רַבָּה הִיא וְכָל-הַנָּשִׁים
 יִתְּנוּ יָקָר לְבַעֲלֵיהֶן לְמַגְדֹּל וְעַד-קֶטֶן:
 (כא) וַיִּיטֹב הַדָּבָר בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ
 וְהַשָּׁרִים וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ כְּדִבְרֵי מִמוּכָן:
 (כב) וַיִּשְׁלַח סָפְרִים אֶל-כָּל-מְדִינֹת
 הַמֶּלֶךְ אֶל-מְדִינָה וּמְדִינָה כִּכְתָבָהּ
 וְאֶל-עַם וָעָם כָּלשׁוֹנֵי לִהְיוֹת כָּל-אִישׁ
 שָׂרָר בְּבֵיתוֹ וּמַדְבַּר כָּלשׁוֹן עִמּוֹ: (פ)

שָׁרִי ו פָּרֶס וּמָדִי רֹאֵי פְּנֵי הַמֶּלֶךְ
 הַיֹּשְׁבִים רֹאשְׁנָה בַּמַּלְכוּת: (טו)
 כְּדַת מֶה-לַעֲשׂוֹת בַּמַּלְכָּה וּשְׁתִּי עַל
 ו אֲשֶׁר לֹא-עֲשֵׂתָה אֶת-מֶאֱמַר הַמֶּלֶךְ
 אַחֲשׁוּרוֹשׁ בִּגְד הַסָּרִיסִים: (ס) (טז)
 וַיֵּאמֶר מוֹמְכָן [מִמוּכָן] לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ
 וְהַשָּׁרִים לֹא עַל-הַמֶּלֶךְ לְבָדּוֹ עֲוֹתָהּ
 וּשְׁתִּי הַמַּלְכָּה כִּי עַל-כָּל-הַשָּׁרִים
 וְעַל-כָּל-הָעַמִּים אֲשֶׁר בְּכָל-מְדִינֹת
 הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרוֹשׁ: (יז) כִּי-יֵצֵא
 דְּבַר-הַמַּלְכָּה עַל-כָּל-הַנָּשִׁים לְהַבְזֹת
 בְּעֵלֶיהָ בְּעֵינֶיהָ בְּאֶמְרָם הַמֶּלֶךְ
 אַחֲשׁוּרוֹשׁ אֲמַר לְהִבִּיא אֶת-וּשְׁתִּי
 הַמַּלְכָּה לִפְנָיו וְלֹא-בָאָה: (יח) וְהַיּוֹם
 הַזֶּה תֵּאמְרָנָה ו שָׁרֹת פָּרֶס-וּמָדִי
 אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת-דְּבַר הַמַּלְכָּה לְכָל

אֶת הַמֶּלֶךְ עַל כָּל הַנָּשִׁים לְהַבְזֹת אִף הֵן אֶת בְּעֵלֵיהֶן:
 תֵּאמְרָנָה שָׁרֹת פָּרֶס וּמָדִי וְגו'. לְכָל שָׁרֵי הַמֶּלֶךְ
 אֶת הַדָּבָר הַזֶּה. וְהָרִי זֶה מִקְרָא קָצֵר:
 דְּבַר מַלְכוּת. גִּזְרַת מַלְכוּת עָלִי וְקָמָה נִשְׁעָה לְהַרְגָּה:
 וּמַדְבַּר כָּלשׁוֹן עִמּוֹ. כּוּפָה אֶת אִשְׁתּוֹ לְלִמּוֹד אֶת
 לְשׁוֹנוֹ אִם הִיא בַת לְשׁוֹן אַחֵר:

וְהַקֶּרֶב אֵלָיו. לַעֲרֹךְ דְּבָרָיו לִפְנֵיהֶם. אֵלֵינוּ הֵם:
 כְּרִשְׁנָא שְׁתֵּר, וְגו':
 כְּדַת מֶה לַעֲשׂוֹת. מוֹסֵב עַל "וַיֵּאמֶר הַמֶּלֶךְ
 לְחֻכָּמִים":
 עֲוֹתָהּ. לְשׁוֹן עוֹן:
 כִּי יֵצֵא דְבַר הַמַּלְכָּה עַל כָּל הַנָּשִׁים. זֶה שְׂבֻזָּתָה

פרק ב

בת־דָּלוּ כִּי אֵין לָהּ אָב וְאִם וְהַנַּעֲרָה
יַפְתָּת־אֶחָד וְטוֹבַת מְרָאָה וּבָמֹת אֲבִיהָ
וְאִמָּהּ לִקְחָהּ מֶרְדֵּכִי לֹא לְבַת: (ח) וַיְהִי
בַּהֲשָׁמַע דְּבַר־הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ וּבַהֲקַבֵּץ
נַעֲרוֹת רַבּוֹת אֶל־שׁוֹשֵׁן הַבִּירָה
אֶל־נֶד אֶל־נֶד הִגִּי וּתְלַקַּח אֶסְתֵּר אֶל־בֵּית
הַמֶּלֶךְ אֶל־נֶד הִגִּי שֹׁמֵר הַנָּשִׁים:
(ט) וּתִיטֵב הַנַּעֲרָה בְּעֵינָיו וַתֵּצֵא
חֶסֶד לִפְנָיו וַיְבַהֵל אֶת־מְרוֹנֶיהָ
וְאֶת־מְנוּחָהּ לְתֵת לָהּ וְאֵת שְׁבַע
הַנַּעֲרוֹת הָרָאיוֹת לְתֵת־לָהּ מִבֵּית
הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁנֶה וְאֶת־נַעֲרוֹתֶיהָ לְטוֹב
בֵּית הַנָּשִׁים: (י) לֹא־הִגִּידָה אֶסְתֵּר
אֶת־עַמָּהּ וְאֶת־מּוֹלַדְתָּהּ כִּי מֶרְדֵּכִי
צִנָּה עָלֶיהָ אֲשֶׁר לֹא־תִגִּיד: (יא)
וּבְכָל־יּוֹם וַיּוֹם מֶרְדֵּכִי מִתְהַלֵּךְ לִפְנֵי
חֹצֵר בֵּית־הַנָּשִׁים לְדַעַת אֶת־שָׁלוֹם
אֶסְתֵּר וּמַה־יַּעֲשֶׂה בָּהּ: (יב) וּבַהֲגִיעַ
תֵּרֵךְ נַעֲרָה וְנַעֲרָה לְבּוֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ
אֶחָד־שׁוֹרֵשׁ מִקֵּץ הַיּוֹת לָהּ כָּדָת הַנָּשִׁים

(א) אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כִּשְׁנֵי חֹמֶת
הַמֶּלֶךְ אֶחָד־שׁוֹרֵשׁ זָכָר אֶת־נִשְׁתִּי
וְאֵת אֲשֶׁר־עָשְׂתָה וְאֵת אֲשֶׁר־נִגְזַר
עָלֶיהָ: (ב) וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי־הַמֶּלֶךְ
מִשְׁרָתָיו יִבְקָשׁוּ לַמֶּלֶךְ נַעֲרוֹת בְּתוּלוֹת
טוֹבוֹת מְרָאָה: (ג) וַיִּפְלֹד הַמֶּלֶךְ
פְּקִידִים בְּכָל־מְדִינֹת מַלְכוּתוֹ וַיִּקְבְּצוּ
אֶת־כָּל־נַעֲרָה־בְּתוּלָה טוֹבַת מְרָאָה
אֶל־שׁוֹשֵׁן הַבִּירָה אֶל־בֵּית הַנָּשִׁים
אֶל־נֶד הִגִּי סָרִיס הַמֶּלֶךְ שֹׁמֵר הַנָּשִׁים
וְנִתְּנוֹן מְרוֹנֶיהָ: (ד) וְהַנַּעֲרָה
אֲשֶׁר תִּיטֵב בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ תִּמְלֹךְ תַּחַת
וִשְׁתִּי וַיִּיטֵב הַדָּבָר בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ
וַיַּעַשׂ כֵּן: (ה) אִישׁ יְהוּדִי הָיָה
בְּשׁוֹשֵׁן הַבִּירָה וְשֵׁמוֹ מֶרְדֵּכִי בֶן יֶאֱזִיר
בֶּן־שִׁמְעִי בֶּן־קִישׁ אִישׁ יְמִינִי: (ו)
אֲשֶׁר הִגְלָה מִיְּרוּשָׁלַּיִם עִם־הַגָּלָה
אֲשֶׁר הִגְלָתָה עִם יְכָנְיָה מֶלֶךְ־יְהוּדָה
אֲשֶׁר הִגְלָה גְּבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל:
(ז) וַיְהִי אַמֶּן אֶת־הַדֹּפָה הִיא אֶסְתֵּר

בְּזוֹיָה וַיִּשְׁלַחָהּ, שָׂאֵם יָדָעוּ שֶׁהִיא מִמִּשְׁפַּחַת שְׂאוּל
הַמֶּלֶךְ הָיוּ מְחֻיָּקִים בָּהּ:
נְמָה: יַעֲשֶׂה בָּהּ. זֶה אֶחָד מִשְׁנֵי צְדִיקִים שֶׁנִּתְּנוּ
לָהֶם רָמֵן וְשׁוֹמֵר: דָּוִד וּמֶרְדֵּכִי. דָּוִד, שֶׁנֶּאֱמַר
”גַּם אֵת הָאִרִי גַם אֵת הָדוֹב הִכָּה עֲבָדָה”. אָמַר:
”לֹא בָא לְיָדִי דָּבָר זֶה אֲלֹא לְסִמּוֹן עָלָיו לְהַלְחִים
עִם זֶה”. וְכֵן מֶרְדֵּכִי אָמַר: ”לֹא אֲרַע לְצַדִּיקָת זֶה
שֶׁתְּלַקַּח לְמִשְׁכַּב נָכְרִי אֲלֵא שֶׁעֲתִידָה לָקוּם לְהוֹשִׁיעַ
לְיִשְׂרָאֵל”. לְפִיכָךְ, הִיָּה מְסוּר לְדַעַת מַה יְהִי
בְּסוֹפָהּ:

זָכָר אֶת־וִשְׁתִּי. אֵת יְפִיָּה וְנִעְצָב:
וַיִּפְקֹד הַמֶּלֶךְ פְּקִידִים. לְפִי שָׂכַל פְּקִיד וּפְקִיד
יְדוּעוֹת לוֹ נָשִׁים הַיְּפוֹת שֶׁבְּמְדִינָתוֹ:
אִישׁ יְהוּדִי. עַל שְׁנֵיהֶם עִם גְּלוּת יְהוּדָה. כָּל אוֹתָן
שָׁנְלוּ עִם מַלְכֵי יְהוּדָה הָיוּ קְרוּיִים ”יְהוּדִים” בֵּין
הַגּוֹיִם, וְאִפְּלוּ מִשְׁכַּב אַחֵר הֵם:
לֹא לְבַת. רְבוּחֵינוּ פָּרָשׁוֹ ”לְבִית”, לֹא־שָׁה:
וַיְבַהֵל אֶת־תְּמָרְנָקִיהָ. וְדָוִד וְמִסְהָר בְּשָׁלָה, מִשְׁלַח
כָּלִן:
אֲשֶׁר לֹא תִגִּיד. כִּדִּי שֶׁיֹּאמְרוּ שֶׁהִיא מִמִּשְׁפַּחַת

ותשא-תו ונתסד לפגיו מפל-הבתולת
 וישם פתר-מלכות בראשה וימליכה
 תחת ושתי: (יח) ויעש המלך
 משתה גדול לכל-שריו ועבדיו את
 משתה אסתר והנחה למדינות עשה
 ויתן משאת כנד המלך: (יט)
 ובהקבץ בתולות שגית ומרדכי יושב
 בשער-המלך: (כ) אין אסתר מגדת
 מולדתה ואת-עמה כאשר צנה עליה
 מרדכי ואת-מאמר מרדכי אסתר
 עשה כאשר היתה באמנה אתו:
 (ס) (כא) בימים ההם ומרדכי
 יושב בשער-המלך קצר בגתו ותרש
 שגיר-סריסי המלך משמרי הסף
 ויבקשו לשלח יד במלך אחשורוש:
 (כב) וינדע הדבר למרדכי ויגד
 לאסתר המלכה ותאמר אסתר למלך
 בשם מרדכי: (כג) ויבקש הדבר
 וימצא ויתלו שניהם על-עץ ויכתב
 בספר דברי הימים לפגי המלך: (פ)

שנים עשר חדש כי כן ימלא ימי
 מרויהו ששה חדשים בשמן המר
 וששה חדשים בבשמים ובתמרוקי
 הנשים: (יג) וכזה הנצרה באה
 אליה המלך את כל-אשר תאמר יגתו
 לה לבוא עמה מבית הנשים עד-בית
 המלך: (יד) בערב ו היא באה
 ובפקר היא שבה אל-בית הנשים
 שני אל-יד שעשגו סריס המלך שמר
 הפילגשים לא-תבוא עוד אל-המלך
 כי אסתר-פז ביה המלך ונקראה בשם:
 (טו) ובהגיע תר-אסתר בת-אביתל
 דד מרדכי אשר לקח-לו לבת לבוא
 אליה המלך לא בקשה דבר כי אם
 את-אשר יאמר הגי סריס-המלך
 שמר הנשים ותהי אסתר נשאת
 חן בעיני פל-ראיה: (טז) ותלקח
 אסתר אל-המלך אחשורוש אל-בית
 מלכותו בחדש העשירי הוא-חדש
 טבת בשנת-שבע למלכותו: (יז)
 ויאהב המלך את-אסתר מפל-הנשים

תר. זמן:

כל-אשר תאמר. כל שחוק ומיני זמר:

אל-בית הנשים. שני. השני:

בחדש העשירי. עת צנה נהגוף ונהה מן הגוף.

זמן הקדוש ברוך הוא אותו עת צנה כדי לחבבה

עליו:

מכל הנשים. הבעולות, שאף נשים הבעולות

קבץ:

והנחה למדינות עשה. לכבודה היום להם מן הפס

שעליהם:

אין אסתר מגדת מולדתה. לפי שמרדכי יושב

בשער המלך, המזרזה והמרמזה על כך:

לשלח יד. להשקותו סם המות:

וינדע הדבר למרדכי. שהיו מספרים דבריהם

לפניו בלשון מורסי, ואין יודעים שהיה מרדכי מכיר

בשבעים לשונות שהיה מיושבי לשפת הגזית:

ויכתב בספר דברי-הימים. המוכה ששעה מרדכי

למלך:

פרק ג

אֶחָשְׁוֶרְשׁ הַפִּיל פּוֹרֵה הָהוּא הַגּוֹרֵל
 לִפְנֵי הָמֶן מִיּוֹם וּלְיוֹם וּמִחֲדָשׁ לְחֲדָשׁ
 שָׁנִים-עֶשֶׂר הוּא-חֲדָשׁ אֶדֶר: (ס)
 (ח) וַיֹּאמֶר הָמֶן לְמֶלֶךְ אֶחָשְׁוֶרְשׁ
 יִשְׁנֹו עִם-אֶחָז מִפְּגַר וּמִפְּרָז בֵּין
 הָעַמִּים בְּכָל מְדִינֹת מְלֻכּוֹתָהּ וְדַתִּיהֶם
 שְׁנוֹת מִכָּל-עָם וְאֶת-דָּתִי הַמֶּלֶךְ אֵינָם
 עוֹשִׂים וְלִמְלָךְ אִין-שְׁנָה לְהַנִּיחָם:
 (ט) אִם-עַל-הַמֶּלֶךְ טוֹב יִכְתֹּב
 לְאַבְדָּם וְעֲשִׂרֶת אֲלָפִים כֶּסֶף-כֶּסֶף
 אֲשָׁקוּל עַל-יְדֵי עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה לְהָבִיא
 אֶל-גִּגְנֵי הַמֶּלֶךְ: (י) וַיִּסֶּר הַמֶּלֶךְ
 אֶת-טַבַּעְתּוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתְּנָהּ לְהָמֶן
 בֶּן-הַמְּדַנְתָּא הָאֲגָגִי צֶרֶר הַיְּהוּדִים:
 (יא) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהָמֶן הַכֶּסֶף
 נָתַן לָךְ וְהָעָם לַעֲשׂוֹת בּוֹ כְּטוֹב
 בְּעִינֶיךָ: (יב) וַיִּקְרָא סִפְרֵי הַמֶּלֶךְ
 בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בִּשְׁלוֹשָׁה עֶשֶׂר יוֹם
 בּוֹ וַיִּכְתֹּב בְּכָל-אֲשֶׁר-צִוָּה הָמֶן אֵל
 אֶחָשְׁוֶרְשׁ פְּגִי-הַמֶּלֶךְ וְאֶל-הַפְּחוֹזֹת אֲשֶׁר
 וְעַל-מְדִינָהּ וּמְדִינָהּ וְאֶל-שָׂרֵי עַם

(א) אֶתֶר וְהַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גִּדְּלָה
 הַמֶּלֶךְ אֶחָשְׁוֶרְשׁ אֶת-הָמֶן בֶּן-הַמְּדַנְתָּא
 הָאֲגָגִי וַיִּנְשָׂאֵהוּ וַיִּשָּׂם אֶת-כֶּסְאוֹ מֵעַל
 כָּל-הַשָּׂרִים אֲשֶׁר אִתּוֹ: (ב) וְכָל-עַבְדֵי
 הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר-בָּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ כְּרָעִים
 וּמִשְׁתַּחֲוִים לְהָמֶן כִּי-כֵן צִוָּה-לוֹ הַמֶּלֶךְ
 וּמִרְדֵּכָי לֹא יָכַרַע וְלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה:
 (ג) וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר-בָּשַׁעַר
 הַמֶּלֶךְ לְמִרְדֵּכָי מְדוּעַ אֵתָהּ עוֹבֵר
 אֶת מִצְוַת הַמֶּלֶךְ: (ד) וַיְהִי בִּאֵמָרם
 [כְּאֵמָרָם] אֵלָיו יוֹם וַיּוֹם וְלֹא שָׁמַע
 אֲלֵיהֶם וַיִּגִּדּוּ לְהָמֶן לְרֹאוֹת הַיַּעֲמָדוֹ
 דְּבָרֵי מִרְדֵּכָי כִּי-הִגִּיד לָהֶם אֲשֶׁר-הוּא
 יְהוּדִי: (ה) וַיֵּרָא הָמֶן כִּי-צִוָּה מִרְדֵּכָי
 כְּרָע וּמִשְׁתַּחֲוֶה לוֹ וַיִּמְלֵא הָמֶן חֲמָה:
 (ו) וַיִּבְּזוּ בְּעִינָיו לְשַׁלַּח יָד בְּמִרְדֵּכָי
 לְבַדּוֹ כִּי-הִגִּידוּ לוֹ אֶת-עַם מִרְדֵּכָי
 וַיִּבְקֹשׁ הָמֶן לְהַשְׁמִיד אֶת-כָּל-הַיְּהוּדִים
 אֲשֶׁר בְּכָל-מְלָכוֹת אֶחָשְׁוֶרְשׁ עַם
 מִרְדֵּכָי: (ז) בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן הוּא-חֲדָשׁ
 נִסָּן בִּשְׁנַת שְׁתִּים עֶשְׂרֵה לְמֶלֶךְ

קֶצֶר הוּא:

וְאֶת-דָּתֵי הַמֶּלֶךְ. לַחַת מִס לַעֲבֹדֹת הַמֶּלֶךְ:

יִכְתֹּב לְאַבְדָּם. יִכְתֹּב סְפָרִים לְשַׁלַּח לְשָׂרֵי הַמְּדִינֹת

לְאַבְדָּם:

וַיִּסֶּר הַמֶּלֶךְ אֶת טַבַּעְתּוֹ. הוּא מִתּוֹן כָּל דָּבָר גָּדוֹל

שֶׁיִּשְׁאֲלוּ מֵאֵת הַמֶּלֶךְ. לִהְיוֹת מִי שֶׁהַטַּבַּעַת בְּיָדוֹ

שְׁלִים בְּכָל דָּבָר הַמֶּלֶךְ:

אֶתֶר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. שֶׁנִּבְרָאֵת רְפוּאָה זוֹ לִהְיוֹת

לְחֻשׁוֹת לְיִשְׂרָאֵל:

כְּרָעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים. שֶׁעָשָׂה עֲצָמוֹ אֵלֹהִים, לְפִיכֹךְ,

וּמִרְדֵּכָי לֹא יָכַרַע וְלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה:

הַיַּעֲמָדוֹ דְּבָרֵי מִרְדֵּכָי. הָאֹמֶר שֶׁלֹּא יִשְׁתַּחֲוֶה

עוֹלָמִית, כִּי הוּא יְהוּדִי, וְהוֹדָה עַל עֲבֹדֹת אֱלֹהִים:

הַפִּיל פּוֹרֵה. הַפִּיל מִי שֶׁהַפִּיל, וְלֹא פִּירַשׁ מִי. וּמִקְרָא

וְעַם מְדִינָה וּמְדִינָה כְּכַתְּבָהּ וְעַם וְעַם
 כְּלִשְׁוֹנוֹ בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֶרְשׁ נִכְתָּב
 וְנִחְתָּם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ: (יג) וְנִשְׁלֹחַ
 סְפָרִים בֵּינָם הָרָצִים אֶל־כָּל־מְדִינֹת
 הַמֶּלֶךְ לְהַשְׁמִיד לְהַרְגַּם וּלְאַבֵּד
 אֶת־כָּל־הַיְּהוּדִים מִנֶּעֶר וְעַד־זָלָן טָף
 וְנָשִׁים בְּיוֹם אֶחָד בְּשִׁלּוּשָׁה עָשָׂר
 לַחֹדֶשׁ שְׁנֵים־עָשָׂר הוּא־חֹדֶשׁ אָדָר
 וַיִּשְׁלַח לָכֵן לְכָל־עַמּוּת הַמֶּלֶךְ: (יד) פֶּתֶשְׁגֹּן הַכְּתָב
 לְהַגִּתוֹ דָּת בְּכָל־מְדִינָה וּמְדִינָה גְלוּי
 לְכָל־הָעַמִּים לְהִיזֹת עֲתִידִים לַיּוֹם הַזֶּה:
 (טו) הָרָצִים יֵצְאוּ דְחוּפִים בְּדִבְרֵי
 הַמֶּלֶךְ וְהַדָּת נִתְּנָה בְּשׁוֹשׁוֹן הַבִּירָה
 וְהַמֶּלֶךְ וְהַמֶּן יֵשְׁבוּ לַשְׁתּוֹת וְהַעִיר
 שׁוֹשׁוֹן נְכוּכָה: (פ)

וְנִשְׁלַח סְפָרִים. וַיְהִי וְנִשְׁלַחִים אִישׁ מִ"א
 מִרְמִי"ש בִּלְע"ז. וְהוּא מְגִזֶּרֶת "אִם נִלְחָם נִלְחָם"
 נִלְחָם, "הַנִּגְלָה נִגְלִיתִי" נִגְלָה, "נִדְמָה נִדְמִיתִי":
 נִדְמָה:
 פֶּתֶשְׁגֹּן. לְשׁוֹן אֲרָמִי פֶתֶשְׁגֹּן סְפוּר הַכְּתָב

דְּרִישׁמֵאנָה"מ בִּלְע"ז:
 נִתְּנָה נִתְּנָה: בְּשׁוֹשׁוֹן. מְקוֹם שֶׁהָיָה הַמֶּלֶךְ שָׂם וְתָן
 הַחֶק בּוֹ בַּיּוֹם, לְהִיזֹת עֲתִידִים לַיּוֹם י"ג לַחֹדֶשׁ אָדָר.
 לְכָר.

וְנִשְׁלַח סְפָרִים. וַיְהִי וְנִשְׁלַחִים אִישׁ מִ"א
 מִרְמִי"ש בִּלְע"ז. וְהוּא מְגִזֶּרֶת "אִם נִלְחָם נִלְחָם"
 נִלְחָם, "הַנִּגְלָה נִגְלִיתִי" נִגְלָה, "נִדְמָה נִדְמִיתִי":
 נִדְמָה:
 פֶּתֶשְׁגֹּן. לְשׁוֹן אֲרָמִי פֶתֶשְׁגֹּן סְפוּר הַכְּתָב

פרק ד

על-גנגי המלך ביהודיים [ביהודים]
 לאבדם: (ח) ואת-פתשגן כתב-הדת
 אשר-נתן בשושן להשמידם גמול
 לו להראות את-אסתר ולהגיד
 לה ולצוות עליה לבוא אל-המלך
 להתחנן-לו ולבקש מלפניו על-עמה:
 (ט) ויבוא התך ויגד לאסתר את
 דברי מרדכי: (י) ותאמר אסתר
 להתך ותצוהו אל-מרדכי: (יא)
 כל-עבדי המלך ועם-מדינות המלך
 יודעים אשר כל-איש ואשה אשר
 יבוא אל-המלך אל-החצר הפנימית
 אשר לא-יקרא אחת דתו להמית לבד
 מאשר יושיט-לו המלך את-שרביט
 הזהב ותהי ואני לא נקראתי לבוא
 אל-המלך זה שלוששים יום: (יב)
 ויגידו למרדכי את דברי אסתר: (פ)
 (יג) ויאמר מרדכי להשיב אל-אסתר
 אל-תדמי בנפשו להמלט בית-המלך
 מכל-היהודים: (יד) כי אם-התרחש
 תחרישו בעת הזאת גנוח והצלה

(א) ומרדכי ידע את-כל-אשר נעשה
 ויקרע מרדכי את-בגדיו וילבש
 שק ואפר ויצא בתוך העיר ויזעק
 ויעקה גדלה ומרה: (ב) ויבוא
 עד לפני שער-המלך כי אין לבוא
 אל-שער המלך בלבוש שק: (ג)
 ובכל-מדינה ומדינה מקום אשר
 דבר-המלך ודתו מגיע אבל גדול
 ליהודים וצום ובכי ומספד שק
 ואפר יצע לרבים: (ד) ותבואינה
 נערות אסתר וסריסיה ויגידו לה
 ותתחלת המלכה מאד ותשלח
 בגדים להלביש את-מרדכי ולהסיר
 שקו מעליו ולא קבל: (ה) ותקרא
 אסתר להתך מסריסי המלך אשר
 העמיד לפניה ותצוהו על-מרדכי
 לדעת מה-זה ועלי-מה-זה: (ו) ויצא
 התך אל-מרדכי אל-רחוב העיר
 אשר לפני שער-המלך: (ז) ויגד-לו
 מרדכי את כל-אשר קרהו ואת
 פרשת הכסף אשר אמר המן לשקול

מרדכי ידע. בעל החלום אמר לו שהסכימו

העליונים על כך לפי שהשתחוו לצלם בימי
 נבוכדנצר ושנהנו מסעות אחשוורוש:
 כי אין לבוא. אין דרך ארץ לבוא אל שער המלך
 בלבוש שק:
 דבר המלך ודתו. כשהשליחים נושאי הספרים
 עוברים שם ותנה הדת בעיר:

פרשת הקסף. פרוש הכסף:
 אל-תדמי בנפשו. אל תחשבי. כמו "והיה כאשר
 דפית". "אל תדמי בנפשו": "אל תהי סבורה
 להפלט ביום ההרגה בבית המלך. שאין את רוצה
 לסכן את עצמו עכשיו על הספק לבא אל המלך
 שלא ברשות":

וְאֶל־תִּשְׁאוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לַיְלָה וַיּוֹם
גַּם־אֲנִי וְנַעֲרָתִי אֲצֻם בָּן וּבָכָן אָבוֹא
אֶל־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא־כָדַת וְכֹאֲשֶׁר
אֲבָדְתִּי אֲבָדְתִּי: (יז) וַיַּעֲבֹר מֶרְדֳּכָי
וַיַּעַשׂ כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוְּתָה עָלָיו אֶסְתֵּר:
(ס)

יַעֲמֹד לַיהוּדִים מִמָּקוֹם אַחֵר וְאַתָּה
וּבֵית־אָבִיךָ תֵּאבְדוּ וּמִי יוֹדֵעַ אִם־לָעַת
כְּזֹאת הִגַּעְתָּ לַמַּלְכוּת: (טו) וּתֹאמַר
אֶסְתֵּר לְהַשִּׁיב אֶל־מֶרְדֳּכָי: (טז) לךָ
כְּנוֹס אֶת־כָּל־הַיהוּדִים הַנִּמְצָאִים
בְּשׁוֹשָׁן וְצוּמוּ עָלַי וְאֶל־תֹּאכְלוּ

וַיַּעֲבֹר מֶרְדֳּכָי. על דת, להתענות ביום טוב ראשון
שֶׁל פֶּסַח, שֶׁהִתְעַנָּה י"ד בְּנִסָּן וּמ"ו וּמ"ז, שֶׁהָרִי
בְּיוֹם י"ג נִתְּבָבוּ הַסְּפָרִים:

ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות. ומי יודע
אם יחפץ בן המלך לשונה הבאה שהוא זמן ההרנה:
אֲשֶׁר לֹא כָדַת. שאין דת לכנס אֲשֶׁר לֹא יִקְרָא.
ומדרש אגדה: "אֲשֶׁר לֹא כָדַת" שעד עתה באנס
ועכשיו ברצון:

פרק ה

עד-חצי המלכות ותעש: (ז) ותען אסתר ותאמר לשאלתי ובקשתי: (ח) אם-מצאתי חן בעיני המלך ואם-על-המלך טוב לתת את-שאלתי ולעשות את-בקשתי יבוא המלך והמן אל-המשתה אשר אעשה להם ומחר אעשה כדבר המלך: (ט) ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב וכראות המן את-מרדכי בשער המלך ולא-קם ולא-נע מלפניו וימלא המן על-מרדכי חמה: (י) ויתאפק המן ויבוא אל-ביתו וישלח ויבא את-אהביו ואת-גרש אשתו: (יא) ויספר להם המן את-כבוד עשרו ורב בגיו ואת כל-אשר גדלו המלך ואת אשר נשאו על-השרים ועבדי המלך: (יב) ויאמר המן אף לא-הביאה אסתר המלכה עם-המלך אל-המשתה אשר-עשתה כי אם-אותי וגם-למחר אני קרוא-לה עם-המלך: (יג) וכל-זה

(א) ויהי | ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות ותעמד בחצר בית-המלך הפנימית נכח בית המלך והמלך יושב על-כסא מלכותו בבית המלכות נכח פתח הבית: (ב) ויהי כראות המלך את-אסתר המלכה עומדת בחצר נשאה חן בעיניו ויושט המלך לאסתר את-שרביט הזהב אשר בידו ותקרב אסתר ותגע בראש השרביט: (ג) ויאמר לה המלך מה-לך אסתר המלכה ומה-בקשתך עד-חצי המלכות וינתן לה: (ד) ותאמר אסתר אם-על-המלך טוב יבוא המלך והמן היום אל-המשתה אשר-עשיתי לו: (ה) ויאמר המלך מהרו את-המן לעשות את-דבר אסתר ויבא המלך והמן אל-המשתה אשר-עשתה אסתר: (ו) ויאמר המלך לאסתר במשתה הזו מה-שאלתך וינתן לה ומה-בקשתך

יבוא המלך והמן. רבותינו אמרו מעמים הרבה בדרך: מה ראתה אסתר שזמנה את המן כדי לקנאו בפלך ובשרים, שהפלך יחשב שהוא חושק אליה ויהרגו, ועוד מעמים רבים:

ומחר אעשה כדבר המלך. מה שבקשת מפני כל הימים, לנלות לך את עמי ואת מולדתי:

ויתאפק. ותחזק לעמד על כעסו, כי היה ירא להנקם בלא רשות. ויתאפק אישמום"ר בלע"ו:

מלכות. בגדי מלכות. ורבותינו אמרו: שלבשתה רוח הקדש, כמה דאף אמר "ורוח לבשה את עמשי":

עד חצי המלכות. דבר שהוא באמצע ובחצי המלכות. הוא בית המקדש, שהחזילו לבנותו בימי כדש, וחזר בו וצוה לבטל המלאכה. ואחשורוש שעמד אחריו גם הוא בטל המלאכה. ופשוטו של מקרא: אף אם תשאלי מפני חצי המלכות, אתן לך:

איגנו שנה לי בכל־עַת אֲשֶׁר אָנִי
 רָאָה אֶת־מַרְדְּכָי הַיהוּדִי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר
 הַמֶּלֶךְ: (יד) וּתְאֹמַר לוֹ זָרִישׁ אֲשֵׁלֹ
 וְכָל־אֶהְיֶה יַעֲשׂוּ־עֵץ גִּבֹּהַ חֲמִשִּׁים
 אַמָּה וּבִבְקָר ו אֹמַר לַמֶּלֶךְ וַיִּתְּלוּ
 אֶת־מַרְדְּכָי עָלָיו וּבְא־עַם־הַמֶּלֶךְ אֶל
 הַמִּשְׁתָּה שָׁמָּה וַיִּיטֹב הַדְּבָר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ
 וַיַּעַשׂ הָעֵץ: (פ)

פרק ו

(ט) ונתון הלבוש והסוס עלי-ד-איש משרי המלך הפרתמים והלבישו את-האיש אשר המלך חפץ ביקרו והרפיהו על-הסוס ברחוב העיר וקראו לפניו פכה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו: (י) ויאמר המלך להמן מהר קח את-הלבוש ואת-הסוס פאשר דברת ועשה-כן למרדכי היהודי היושב בשער המלך אל-תפל דבר מכל אשר דברת: (יא) ויגח המן את-הלבוש ואת-הסוס וילבש את-מרדכי ויפיהו ברחוב העיר ויקרא לפניו פכה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו: (יב) וישב מרדכי אל-שער המלך והמן נדתר אל-ביתו אבל וחפוי ראש: (יג) ויספר המן לזרש אשתו ולכל-אנהיו את כל-אשר קרהו ויאמרו לו חכמיו וזרש אשתו אם מנרע היהודים מרדכי אשר החלום לנפל לפניו לא-תוכל לו פי-נפול תפול לפניו: (יד) עודם מדברים עמו וסריסי המלך הגיעו ויבהילו להביא את-המן אל-המשתה אשר-עשתה אסתר:

(א) בלילה ההוא נדדה שנת המלך ויאמר להביא את-ספר הזכרונות דברי הימים ויהיו נקראים לפני המלך: (ב) וימצא כתוב אשר הגיד מרדכי על-בגתנא ותירש שני סריסי המלך משמרי הסף אשר בקשו לשלח יד במלך אחשורוש: (ג) ויאמר המלך מה-נעשה יקר וגדולה למרדכי עליה ויאמרו נערי המלך משרתיו לא-נעשה עמו דבר: (ד) ויאמר המלך מי בחצר והמן פא לחצר בית-המלך התיצונה לאמר למלך לתלות את-מרדכי על-העץ אשר-הכין לו: (ה) ויאמרו נערי המלך אליו הגה המן עמד בחצר ויאמר המלך יבוא: (ו) ויבוא המן ויאמר לו המלך מה-לעשות באיש אשר המלך חפץ ביקרו ויאמר המן בלבו למי יחפץ המלך לעשות יקר יותר ממני: (ז) ויאמר המן אל-המלך איש אשר המלך חפץ ביקרו: (ח) וביאו לבוש מלכות אשר לבש-בו המלך וסוס אשר רכב עליו המלך ואשר נתן גתר מלכות בראשו:

נדדה שנת המלך. וס היה. ויש אומרים שם את לבו על שומנה אסתר את המן ושם נחנה עיניה בו ויהרגהו:

הכתר בראש אדם:
וישב מרדכי. לשקו ולחנניו:
אשר החלום לנפל וגו'. אמרה: אמה זו ומשנו
לכוכבים ולעפר. כשהם יורדים יורדים עד לעפר,
וכשהם עולים עולים עד לרקיע ועד הכוכבים:

ונתון הלבוש והסוס על-יד איש. ואת הכתר לא הזכיר, שראה עינו של מלך רעה על שאמר שיתנו

פרק ז

מלפני המלך והמלכה: (ז) והמלך גם
 בחמתו ממשתה ה'ין אל-גנת הביתו
 והמן עמד לבקש על-נפשו מאסתר
 המלכה כי ראה כי-כלתה אליו הרעה
 מאת המלך: (ח) והמלך שב מגנת
 הביתו אל-ביתו ממשתה ה'ין והמן
 נכל על-המטה אשר אסתר עליה
 ויאמר המלך הגם לכבוש את-המלכה
 עמי בבית הדבר יצא מפי המלך ופני
 המן חפו: (ט) (ס) ויאמר חרבונה
 אחד מן-הסריסים לפני המלך גם
 הנה-העץ אשר-עשה המן למרדכי
 אשר דבר-טוב על-המלך עמד בבית
 המן גבה חמשים אמה ויאמר המלך
 תלהו עליו: (י) ויתלו את-המן
 על-העץ אשר-הכין למרדכי וחמת
 המלך שפכה: (פ)

(א) ויבא המלך והמן לשמות
 עם-אסתר המלכה: (ב) ויאמר המלך
 לאסתר גם ביום השני במשתה ה'ין
 מה-שאלתך אסתר המלכה ותנתן
 לך ומה-בקשתך עד-חצי המלכות
 ותעש: (ג) ותען אסתר המלכה
 ותאמר אם-מצאתי חן בעיניך המלך
 ואם-על-המלך טוב תנתן-לי נפשי
 בשאלתי ועמי בבקשתי: (ד) כי
 נמכרנו אני ועמי להשמיד להרוג
 ולאבד ולאלו לעבדים ולשפחות
 נמכרנו החרשתי כי אין הצר שנה
 בגזק המלך: (ס) (ה) ויאמר המלך
 אחשוורוש ויאמר לאסתר המלכה מי
 הוא זה ואינה הוא אשר-מלאו לבו
 לעשות כן: (ו) ותאמר-אסתר איש
 צר ואוליב המן הרע הגה והמן נבעת

איו אלא למדרש, ומדרשו של זה: בתחלה היה
 מדבר עשה על ידי שליח. עכשיו שיגיע שמשפחת
 מלכים היא, דבר עשה הוא בעצמו:
 כי כלתה. ונמרה הרעה והשואה והנקמה:
 והמן נפל. הפלאה דחפו:
 גם חנה העץ. "גם" רעה אחרת עשה שהכין העץ
 לתלות אוהבו של מלך שהציל המלך מסם הפות:

תנתן לי נפשי. שלא אהרג בשלשה עשר באדר
 שנתר גורת הרגה על עמי ומולדתי:
 כי אין תצר שנה בגזק המלך. אינו חושש בגזק
 המלך שאלו ידף אחר הנאתה. היה לו לומר: מר
 אותם לעבדים ולשפחות וקבל הפמון או החיה
 אותם להיות לך לעבדים הם וזרעם:
 ויאמר המלך אחשוורוש ויאמר לאסתר המלכה.
 כל מקום שנאמר: "ויאמר, ויאמר" שני פעמים,

פרק ח

בְּאַבְנֵן מוֹלֶדְתִּי: (ז) וַיֹּאמֶר
הַמֶּלֶךְ אֶסְתֵּר אֶשְׁנֹרֶשׁ לְאַסְתֵּר
וּלְמֶרְדֵּכַי הַיְּהוּדִי הַזֶּה בֵּית־הָמֶן נִתְּתִי
לְאַסְתֵּר וְאֵתוֹ תָּלוּ עַל־הָעֵץ עַל־
אֲשֶׁר־שָׁלַח יְדֹ בִיהוּדִים [בִּיהוּדִים]:
(ח) וְאַתֶּם כְּתֹבוּ עַל־הַיְּהוּדִים
כְּטוֹב בְּעֵינֵיכֶם בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ וְחִתְּמוּ
בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ כִּי־כָתֹב אֲשֶׁר־נִכְתָּב
בְּשֵׁם־הַמֶּלֶךְ וְנִחְתָּמוּ בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ
אִין לְהַשִּׁיב: (ט) וַיִּקְרָאוּ סְפָר־הַמֶּלֶךְ
בַּעֲת־הַהִיא בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי הוּא־חֹדֶשׁ
סִינֹן בְּשָׁלוֹשָׁה וְעֶשְׂרִים בּוֹ וַיִּכְתֹּב
כָּל־אֲשֶׁר־צִוָּה מֶרְדֵּכַי אֶל־הַיְּהוּדִים
וְאֵל הָאַחַשְׁדָּרְפָּנִים־וְהַפָּחוֹת וְשָׂרֵי
הַמְּדִינֹת אֲשֶׁר ׀ מִקֵּדֹו וְעַד־כּוּשׁ
שָׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה מְדִינָה
וּמְדִינָה כִּכְתָּבָה וְעַם וְעַם כָּל־שָׁנֹו
וְאֶל־הַיְּהוּדִים כִּכְתָּבָם וְכָל־שׁוֹנֵם:
(י) וַיִּכְתֹּב בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אֶשְׁנֹרֶשׁ
וַיִּחְתָּם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁלַח סְפָרִים
בְּיָד הָרָצִים בְּסוּסִים רַכְבִּי הָרַכֵּשׁ
הָאַחַשְׁתָּרְנִים בְּגִי הָרַמָּכִים:

(א) בַּיּוֹם הַהוּא נָתַן הַמֶּלֶךְ אֶשְׁנֹרֶשׁ
לְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה אֶת־בֵּית הָמֶן צָרַר
הַיְּהוּדִים [הַיְּהוּדִים] וּמֶרְדֵּכַי בָּא
לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ כִּי־הִגִּידָה אֶסְתֵּר מָה
הוּא־לָהּ: (ב) וַיִּסֶּר הַמֶּלֶךְ אֶת־טַבַּעְתּוֹ
אֲשֶׁר הָעֵבִיר מִהֶמֶן וַיִּתְּנָה לְמֶרְדֵּכַי
וַתִּשֶׂם אֶסְתֵּר אֶת־מֶרְדֵּכַי עַל־בֵּית
הָמֶן: (ג) וַתּוֹסֶף אֶסְתֵּר וַתְּדַבֵּר
לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַתִּפֹּל לִפְנֵי רַגְלָיו וַתִּבְרָךְ
וַתִּתְחַנֵּן־לּוֹ לְהַעֲבִיר אֶת־רַעַת הָמֶן
הָאֲגָגִי וְאֵת מִחַשְׁבֹּתָיו אֲשֶׁר חָשַׁב
עַל־הַיְּהוּדִים: (ד) וַיּוֹשֹׁט הַמֶּלֶךְ
לְאַסְתֵּר אֵת שָׂרְבֹט הַזָּהָב וַתִּקָּם אֶסְתֵּר
וַתַּעֲמֹד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: (ה) וַתֹּאמֶר
אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב וְאִם־מַצָּאתִי חֵן
לִפְנָיו וְכֹאֶר הַדָּבָר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְטוֹבָה
אֲנִי בְּעֵינָיו יִכְתֹּב לְהַשִּׁיב אֶת־הַסְּפָרִים
מִחַשְׁבֹּת הָמֶן בְּו־הַמֶּלֶךְ הָאֲגָגִי
אֲשֶׁר כָּתֹב לְאַבְדֹת אֶת־הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר
כָּל־מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ: (ו) כִּי אֵיכָכָה
אוּכַל וְרֹאיתִי בָרָעָה אֲשֶׁר־יִמָּצֵא
אֶת־עַמִּי וְאֵיכָכָה אוּכַל וְרֹאיתִי

סְפָרִים אַחֲרִים "כְּטוֹב בְּעֵינֵיכֶם":
אִין לְהַשִּׁיב. אִין נָאֶה לְהַשִּׁיבוּ וְלַעֲשׂוֹת כְּתֹב הַסֶּלֶךְ
בְּזִיז:
כִּכְתָּבָה. בְּאוֹתִיּוֹת שְׁלָה:
בִּיד הָרַצִּים. רֹכְבֵי סוּסִים שְׁעָזָה לָהֶם לְרוּץ:

מָה הוּא לָהּ. אִין הוּא קְרוֹב לָהּ:
לְהַעֲבִיר אֶת־רַעַת הָמֶן. שְׁלֹא חִתְּקִים וְעָצְתוּ הָרַעָה:
הַגָּה בֵּית הָמֶן וְגו'. וְסַעֲתָה הַכֹּל רוֹאִים שְׁאֲנִי חִפִּץ
בָּכֶם, וְכֹל מָה שְׁתֹּאמְרוּ יִאֲמִינוּ הַכֹּל שְׁמֵאֲתִי הוּא.
לְפִדְקָה. אִין צָרִיכִין אַתֶּם לְהַשִּׁיבֶם, אֵלֹא "כְּתֹבוּ"

מבֹהֲלִים ודַּחוּפִּים בְּדָבַר הַמֶּלֶךְ וְהִנֵּה
נִתְּנָה בְּשׁוֹשׁוֹן הַבֵּיָרָה: (פ) (טו)
וּמִרְצֵי יֵצֵא ׀ מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ בִּלְבוּשׁ
מַלְכוּת תַּכְלֵת וְחֹר וְעֵטְרַת זָהָב
גְּדוּלָּה וּמִכְרִיךְ בּוּץ וְאַרְגָּמָן וְהָעִיר
שׁוֹשׁוֹן צֹהֵלָה וְשִׁמְחָה: (טז) לַיהוּדִים
הִיְתָה אוֹרָה וְשִׁמְחָה וְשִׁשׁוֹן וִיקָר: (יז)
וּבְכָל־מְדִינָה וּמְדִינָה וּבְכָל־עִיר וְעִיר
מְקוֹם אֲשֶׁר דְּבַר־הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ מֵגִיעַ
שִׁמְחָה וְשִׁשׁוֹן לַיהוּדִים מִשְׁתָּה וַיְהִי
טוֹב וּרְבִים מַעֲמֵי הָאָרֶץ מִתִּיבָהִים
כִּי־נִפְל פְּסֶד־הַיְּהוּדִים עֲלֵיהֶם:

(יא) אֲשֶׁר נָתַן הַמֶּלֶךְ לַיְּהוּדִים ׀
אֲשֶׁר בְּכָל־עִיר־וְעִיר לְהַקְהִל ׀ לְעֹמֵד
עַל־נִפְשָׁם לְהַשְׁמִיד ׀ וּלְהַרְג׀ וּלְאַבֵּד
אֶת־כָּל־חַיִּל עִם וּמְדִינָה הַצָּרִים אֲתָם
טָר וְנָשִׁים וַיְשַׁלְּלֵם לְבוּז: (יב) בְּיוֹם
אֶחָד בְּכָל־מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֶרְיוֹשׁ
בְּשָׁלוּשָׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ שָׁנִים־עָשָׂר
הוּא־חֹדֶשׁ אֶדֶר: (יג) פִּתְשָׁגָן הַכֹּתֵב
לְהַגִּתוֹ דָּת בְּכָל־מְדִינָה וּמְדִינָה
גָּלוּי לְכָל־הָעַמִּים וְלַהֲיֹת הַיְּהוּדִים
[הַיְּהוּדִים] עַתּוּדִים [עַתִּידִים] לַיּוֹם
הַזֶּה לְהַנָּקָם מֵאִיְבֵיהֶם: (יד) הָרָצִים
רֹכְבֵי הָרֶכֶשׁ הָאֲחַשְׁתָּרְנִים יֵצְאוּ

שֶׁלֹא הָיָה לָהֶם פָּנָא, שֶׁהָיָה לָהֶם לְהַקְדִּים רָצִים
הָרָאוּנִים לְהַעֲבִירָם:
וּמִכְרִיךְ־בּוּץ. מַעֲמָה בּוּץ, טְלִית הָעֵשׂוֹי לְהַחֲטֹף:
מִתְנַהֲדִים. מִתְנַהֲדִים:

׀ וַיְשַׁלְּלֵם לְבוּז. כְּאֲשֶׁר נִכְתַּב בְּרָאוּנוֹת וְהֵם בְּבִזָּה
לֹא שָׁלְחוּ אֶת יָדָם, שֶׁהָרָאוּ לְכָל שֶׁלֹא נִשְׁעָה לָשֵׁם
מִמּוֹן:
פִּתְשָׁגָן. אֶגְרֹת מִפְּרֹשֶׁ:
מִבְּהָלִים. מִמְּהָרִים אוֹתָם לַעֲשׂוֹת מְהֵרָה, לְפִי

פרק ט

(א) ובשנים עשר חדש הוא-תָּדַשׁ אֶת־בְּשׁוּלֵשָׁה עֶשְׂרֵי יוֹם בּוֹ אֲשֶׁר הִגִּיעַ דְּבַר-הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ לַהֲעֲשׂוֹת בַּיּוֹם אֲשֶׁר שָׁבְרוּ אִיגְי הַיְּהוּדִים לִשְׁלוֹט בָּהֶם וְנִהְפְּזָה הוּא אֲשֶׁר יִשְׁלְטוּ הַיְּהוּדִים הַמָּה בְּשִׁנְאֵיהֶם: (ב) נִקְהְלוּ הַיְּהוּדִים בְּעָרֵיהֶם בְּכָל-מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אַחֲשָׁנוּרוֹשׁ לִשְׁלֹחַ יָד בַּמְּבַקְשֵׁי רָעָתָם וְאִישׁ לֹא-עָמַד לִפְנֵיהֶם כִּי-נָפַל פִּתְוֶם עַל-כָּל-הָעַמִּים: (ג) וְכָל-שָׂרֵי הַמְּדִינֹת וְהָאֲחֻשְׁדָּרָפָנִים וְהַפָּחוֹת וְעַשֵׂי הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ מִנְּשָׂאִים אֶת-הַיְּהוּדִים כִּי-נָפַל פַּסְד־מַרְדֵּכִי עֲלֵיהֶם: (ד) כִּי-גָדוֹל מַרְדֵּכִי בְּבֵית הַמֶּלֶךְ וְשָׁמְעוּ הוֹלָךְ בְּכָל-הַמְּדִינֹת כִּי-הָאִישׁ מַרְדֵּכִי הוֹלָךְ וְגָדוֹל: (ה) וַיָּכּוּ הַיְּהוּדִים בְּכָל-אֲיֵבֵיהֶם מִפֶּת-תְּרַב וְהָרָג וְאֲבָדָן וַיַּעֲשׂוּ בְּשִׁנְאֵיהֶם כְּרָצוֹנָם: (ו) וּבְשׂוֹשָׁן הַבִּירָה הָרָגוּ הַיְּהוּדִים וְאֲבָד חֲמֵשׁ מֵאוֹת אִישׁ: (ז) וְאֵת ׀ פֶּרֶשְׁנֶמֶתָא וְאֵת ׀ דִּלְפוֹן

וְאֵת ׀ אֶסְפֶּתָא: (ח) וְאֵת ׀ פּוֹרְתָא וְאֵת ׀ אֲדִלְיָא וְאֵת ׀ אֲרִידָתָא: (ט) וְאֵת ׀ פֶּרֶשְׁמֶתָא וְאֵת ׀ אֲרִיסִי וְאֵת ׀ אֲרִזִּי וְאֵת ׀ וַיִּזְתָּא: (י) וְעֲשָׂרַת בְּנֵי הַמֶּן בְּרִישְׁמֶתָא צָרַר הַיְּהוּדִים הָרָגוּ וּבְבִירָה לֹא שָׁלְחוּ אֶת-יָדָם: (יא) בַּיּוֹם הַהוּא בָּא מִסְפָּר הַקְּרוּגִים בְּשׂוֹשָׁן הַבִּירָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: (יב) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר הַמְּלָכָה בְּשׂוֹשָׁן הַבִּירָה הָרָגוּ הַיְּהוּדִים וְאֲבָד חֲמֵשׁ מֵאוֹת אִישׁ וְאֵת עֲשָׂרַת בְּנֵי-הַמֶּן בְּשָׂאֵר מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ מֶה עָשׂוּ וּמַה-שָּׂאֲלָתָהּ וַיִּגְמְנוּ לָהּ וּמַה-בִּקְשָׁתָהּ עוֹד וְתַעֲשֵׂ: (יג) וְתֹאמַר אֶסְתֵּר אִם-עַל-הַמֶּלֶךְ טוֹב יִגְמְנוּ גַם-מִחוּר לַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּשׂוֹשָׁן לַעֲשׂוֹת כְּדַת הַיּוֹם וְאֵת עֲשָׂרַת בְּנֵי-הַמֶּן יִתְּלוּ עַל-הָעֵץ: (יד) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לַהֲעֲשׂוֹת כֹּן וְתִגְמְנוּ דָּת בְּשׂוֹשָׁן וְאֵת עֲשָׂרַת בְּנֵי-הַמֶּן תָּלוּ: (טו) וַיִּקְהָלוּ הַיְּהוּדִים [הַיְּהוּדִים] אֲשֶׁר-בְּשׂוֹשָׁן גַּם בַּיּוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר

לכנות את הבית והלשינו עליהם הכותים והחידולים וכשמת כורש ומלך אחשורוש והתנשא המן, דאג שלא יעסקו אותו שבירושלים בבנין ושלחו בשם אחשורוש לשוירי עבר הנזה לבסלן: ואת עשרת בני המן יתלו על העץ. אותן שנהרגו: ותגתן דת. נגור חק מאת המלך:

ועשי המלאכה. אותם שהיו ממנים לעשות צרכי המלך: עשרת בני המן. ראיתי בסדר עולם אלו י' שכתבו שמונה על יהודה וירושלים כמו שכתוב בספר עזרא "ובמלכות אחשורוש בתחלת מלכותו כתבו שמונה על יושבי יהודה וירושלים". ומה היא השמונה? לבסל העולים מן הגולה בימי כורש, שהתחילו

אֲשֶׁר-נָחוּ בָהֶם הַיְּהוּדִים מֵאֲזִיבֵיהֶם
וְהַחֲדָשׁ אֲשֶׁר נִהְפָּה לָהֶם מִיגוֹן
לְשִׁמְחָה וּמֵאֵכָל לַיּוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת
אוֹתָם יְמֵי מִשְׁתָּה וְשִׁמְחָה וּמִשְׁלוֹם
מְנוּחַ אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמִתְּנוּחַ לְאֲבִיוָנִים:
(כג) וּקְבַל הַיְּהוּדִים אֶת אֲשֶׁר-הִתְּחִלוּ
לַעֲשׂוֹת וְאֵת אֲשֶׁר-כָּתַב מֶרְדֳּכָי
אֲלֵיהֶם: (כד) כִּי הָמָן בֶּן-הַמֶּדְתָּא
הָאֲגָגִי צִוָּה כָּל-הַיְּהוּדִים חָשֹׁב
עַל-הַיְּהוּדִים לְאַבְדָּם וְהַפִּיל פּוֹר
הוּא הַגּוֹזֵל לָהֶם וּלְאַבְדָּם: (כה)
וּבִבְאֵה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אָמַר עַם-הַסֹּפֵר
יָשׁוּב מִחֲשִׁבְתּוֹ הִרְעָה אֲשֶׁר-חָשֹׁב
עַל-הַיְּהוּדִים עַל-רֹאשׁוֹ וְתָלוּ אֹתוֹ
וְאֶת-בָּנָיו עַל-הָעֵץ: (כו) עַל-כֵּן
קִרְאוּ לַיָּמִים הָאֵלֶּה פּוּרִים עַל-שֵׁם
הַפּוֹר עַל-כֵּן עַל-כִּלְדִּבְרֵי הָאֲגָגִת
הַזֹּאת וּמֵה-רָאוּ עַל-כִּכָּה וּמֵה הִגִּיעַ
אֲלֵיהֶם: (כז) קִיְּמוּ וּקְבַל [וּקְבִלּוּ]
הַיְּהוּדִים וְעַל־יָרְעֵם
וְעַל כָּל-הַנָּגִלִּים עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבֹר
לְהַיּוֹת עֲשִׂים אֶת שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה
כְּכַתְּבָם וְכַזְמָנָם בְּכָל-שָׁנָה וּשְׁנָה:
(כח) וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים

לְחֲדָשׁ אֲדָר וְנִהְרְגוּ בְּשׁוֹשָׁן שְׁלֹשׁ
מֵאוֹת אִישׁ וּבִבְיָה לֹא שָׁלְחוּ אֶת-יָגֶדֶם:
(טז) וּשְׁאָר הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּמַדִּינֹת
הַמֶּלֶךְ נִקְהָלוּ וְעָמְדוּ עַל-נַפְשָׁם וְנוֹחַ
מֵאֲזִיבֵיהֶם וְהָרַג בְּשִׁנְאֵיהֶם חֲמִשָּׁה
וּשְׁבָעִים אָלָף וּבִבְיָה לֹא שָׁלְחוּ
אֶת-יָגֶדֶם: (יז) בְּיוֹם-שְׁלֹשָׁה עָשָׂר
לְחֲדָשׁ אֲדָר וְנוֹחַ בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר בּוֹ
וַעֲשֵׂה אֹתוֹ יוֹם מִשְׁתָּה וְשִׁמְחָה: (יח)
וְהַיְּהוּדִים [וְהַיְּהוּדִים] אֲשֶׁר-בְּשׁוֹשָׁן
נִקְהָלוּ בְּשִׁלְשָׁה עָשָׂר בּוֹ וּבְאַרְבָּעָה
עָשָׂר בּוֹ וְנוֹחַ בְּחִמְשָׁה עָשָׂר בּוֹ וַעֲשֵׂה
אֹתוֹ יוֹם מִשְׁתָּה וְשִׁמְחָה: (יט) עַל-כֵּן
הַיְּהוּדִים הַפְּרוּזִים [הַפְּרוּזִים] הַיֹּשְׁבִים
בְּעָרֵי הַפְּרוּזוֹת עֲשִׂים אֹת יוֹם אַרְבָּעָה
עָשָׂר לְחֲדָשׁ אֲדָר שְׁמִינִי וּמִשְׁתָּה וְיוֹם
טוֹב וּמִשְׁלוֹם מְנוּחַ אִישׁ לְרֵעֵהוּ: (פ)
(כ) וַיִּכְתֹּב מֶרְדֳּכָי אֶת-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
וַיִּשְׁלַח סֵפָרִים אֶל-כָּל-הַיְּהוּדִים
אֲשֶׁר בְּכָל-מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אֲחִישֶׁתָּרוּשׁ
הַקְּרוּבִים וְהַרְחוּקִים: (כא) לְקַיֵּם
עֲלֵיהֶם לְהַיּוֹת עֲשִׂים אֹת יוֹם אַרְבָּעָה
עָשָׂר לְחֲדָשׁ אֲדָר וְאֵת יוֹם-חֲמִשָּׁה
עָשָׂר בּוֹ בְּכָל-שָׁנָה וּשְׁנָה: (כב) כִּי־יָמִים

וּבִבְאֵה. אֲסִתֵּר אֶל הַמֶּלֶךְ לְהַחֲסוֹן לוֹ:
עַל-כֵּן עַל-כֵּל דְּבָרֵי הָאֲגָרָת הַזֹּאת. וְקִבְּעוּ הַיָּמִים
הָאֵלֶּה וְלִכְרֹךְ וּנְתִיבָה לְדַעַת דּוֹרוֹת הַבָּאִים:
הַנִּלְוִים עֲלֵיהֶם. גִּרִּים הַעֲתִידִים לְהַחֲגִיר:

הַפְּרוּזִים. שְׂאִינִים יוֹשְׁבִים בְּעָרֵי חוּמָה בְּאַרְבָּעָה
עָשָׂר. וְהַפְּרוּזִים חוּמָה בְּמִ"ו בְּשׁוֹשָׁן. וְהַקֵּר וְהַצָּרִי
שִׁינִיָּה מִימֹת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹחַ. כִּי דָרְשׁוּ וּלְקַדְּמוּ
רְבוּחֵיהֶם:

וּבִכְתָּב מֶרְדֳּכָי. הִיא הַמְּגִלָּה הַזֹּאת כְּמוֹת שֶׁהִיא:
כִּי הָמָן בֶּן-הַמֶּדְתָּא. חָשֹׁב לָהֶם וּלְאַבְדָּם:

בְּכַל־דָּוָר וְדָוָר מִשְׁפָּחָהּ וּמִשְׁפָּחָהּ
מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וְעִיר וַיְמִי הַפּוֹנִים
הָאֵלֶּה לֹא יַעֲבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים
וְזָכְרָם לֹא־יִסּוּף מִזֶּרְעָם: (ס) (כט)
וַתִּכְתֹּב אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה בַת־אַבִּיתָיִל
וּמִרְדֵּכַי הַיְּהוּדִי אֶת־כָּל־תִּקְוָהּ לָמָּה
אֶת אֲגֶרֶת הַפּוֹנִים הַזֹּאת הַשְּׁנִית:
(ל) וַיִּשְׁלַח סִפְרִים אֶל־כָּל־הַיְּהוּדִים
אֶל־יָשִׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה

מַלְכוּת אַחֲשֵׁרוּשׁ דְּבָרֵי שְׁלֹם וְאַמֶּת:
(לא) לָמָּה אֶת־יְמֵי הַפָּרִים הָאֵלֶּה
בְּזִמְנֵיהֶם כִּאֲשֶׁר קִים עָלֵיהֶם מִרְדֵּכַי
הַיְּהוּדִי וְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה וְכִאֲשֶׁר קִיָּמוּ
עַל־נַפְשָׁם וְעַל־זֶרְעָם דְּבָרֵי הַצִּמּוֹת
וַיַּעֲקֹתָם: (לב) וּמֵאֲמַר אֶסְתֵּר קָיָם
דְּבָרֵי הַפָּרִים הָאֵלֶּה וְנִכְתָּב בַּסֵּפֶר:
(פ)

הַדּוֹר לְקַבֵּעָה וְלִכְתֹּב סֵפֶר זֶה עִם שְׁאָר הַכְּתוּבִים.
וְזֶהוּ "וְנִכְתָּב בַּסֵּפֶר":

גִּזְרִים. בְּקִרְיַת הַמּוֹנֶלֶה:
אֶת־כָּל־תִּקְוָה. תִּקְוָה שֶׁל נֶס, שֶׁל אַחֲשֵׁרוּשׁ וְשֶׁל
הַמֶּן וְשֶׁל מִרְדֵּכַי וְשֶׁל אֶסְתֵּר:
וּמֵאֲמַר אֶסְתֵּר קִים וְגו'. אֶסְתֵּר בִּקְשָׁה מֵאֵת חֲכָמֵי

פרק י

(א) וַיֵּשֶׁם הַמֶּלֶךְ אַחְשֵׁרֶשׁ [אַחְשֵׁרֶשׁ הַיָּמִים לְמַלְכִּי מִצְרַיִם וּפָרֹס: (ג) כִּי
 [ו] מִסַּע עַל־הָאָרֶץ וְאֵי הַיָּם: (ב) | מֶרְדֵּכַי הַיְּהוּדִי מִשְׁנֶה לַמֶּלֶךְ
 וְכָל־מַעֲשֵׂה תִקְפוֹ וְגִבּוֹרָתוֹ וּפְרָשֶׁת
 גִּדְּלַת מֶרְדֵּכַי אֲשֶׁר גִּדְּלוֹ הַמֶּלֶךְ
 הָלוֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דְּבָרֵי
 הַיָּמִים לְמַלְכִּי מִצְרַיִם וּפָרֹס: (ג) כִּי
 | מֶרְדֵּכַי הַיְּהוּדִי מִשְׁנֶה לַמֶּלֶךְ
 אַחְשֵׁרֶשׁ וְגִדּוֹל לַיְּהוּדִים וְרָצוּי לְרַב
 אֲחִיו דָּרַשׁ טוֹב לַעֲמֹו וְדִבֵּר שָׁלוֹם
 לְכָל־יֹרְעֹו:

משנה מגילה

פרק א

(א) מגילה נקראת באחד עשר בשנים עשר. בשלושה עשר. בארבעה עשר. בחמשה עשר. לא פחות ולא יותר. כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון. קורין בחמשה עשר. כפרים ועיירות גדולות. קורין בארבעה עשר. אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה:

(1) The Megillah is read on the eleventh, the twelfth, the thirteenth, the fourteenth, and the fifteenth [of Adar], never earlier and never later. Cities which have been walled since the days of Joshua ben Nun read on the fifteenth; villages and large towns read on the fourteenth, Except that villages move the reading up to the day of gathering.

(ב) כיצד. חל להיות יום ארבעה עשר בשני. כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום. ומוקפות חומה למחר. חל להיות בשלישי או ברביעי כפרים מקדימין ליום הכניסה. ועיירות גדולות קורין בו ביום. ומוקפות חומה למחר. חל להיות בחמישי. כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום. ומוקפות חומה למחר. חל להיות ערב שבת. כפרים מקדימין ליום הכניסה. ועיירות גדולות ומוקפות חומה קורין בו ביום. חל להיות בשבת. כפרים ועיירות גדולות מקדימין וקורין ליום הכניסה. ומוקפות חומה למחר. חל להיות אחר השבת כפרים מקדימין ליום הכניסה. ועיירות גדולות קורין בו ביום. ומוקפות חומה למחר:

(2) How so? If the fourteenth [of Adar] falls on Monday, the villages and large towns read on that day and the walled places on the next day. If it falls on Tuesday or on Wednesday, the villages move the reading up to the day of gathering, the large towns read on that day, and the walled places on the next day. If it falls on Thursday, the villages and large towns read on that day and the walled places on the next day. If it falls on Friday, the villages move the reading up to the day of gathering and the large towns and walled places read on that day. If it falls on Shabbat, the villages and large towns move the reading up to the day of gathering, and the walled places read on the next day. If it falls on Sunday, the villages move the reading up to the day of gathering, the large towns read on that day, and the walled cities on the day following.

(ג) איזו היא עיר גדולה כל שיש בה עשרה בטלנים. פחות מכאן הרי זה כפר. באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין. אבל זמן עצי כהנים. ותשעה באב. חגיגה. והקהל. מאחרין ולא מקדימין. אף על פי שאמרו מקדימין ולא מאחרין. מותרין בהספד ובתעניות ומתנות לאביונים. אמר רבי יהודה אימתי מקום שנכנסין בשני ובחמישי. אבל מקום שאין נכנסין לא בשני ולא בחמישי. אין קורין אותה אלא בזמנה:

(3) What is considered a large town? One which has in it ten idle men. One that has fewer is considered a village. In respect of these they said that they should be moved up but not postponed. But with regard to the bringing the wood for the priests, the [fast of] Tisha B'Av, the hagigah, and assembling the people they postpone [until after Shabbat] and they do not move them up. Although they said that they should be moved up but not postponed, it is permissible to mourn, to fast, and to distribute gifts to the poor [on these earlier days]. Rabbi Judah said: When is this so? In a place where people gather on Mondays and Thursdays, but in places where people do not gather on Mondays and Thursdays, the Megillah is read only on its proper day.

(ד) קראו את המגילה באדר הראשון. ונתעברה השנה. קורין אותה באדר שני. אין בין אדר הראשון. לאדר השני. אלא קריאת המגילה ומתנות לאביונים:

(4) If they read the Megillah during the first Adar and the year was intercalated (a month was added), it is read again in the second Adar. There is no difference between the first Adar and the second Adar except the reading of the Megillah and the giving of gifts to the poor.

(ה) אין בין יום טוב לשבת. אלא אוכל נפש בלבד. אין בין שבת ליום הכפורים. אלא שזה זדונו בידי אדם. וזה זדונו בכרת:

(5) There is no difference between Shabbat and Yom Tov except the preparation of food. There is no difference between Shabbat and Yom HaKippurim except that the deliberate violation of the one is punished by a human court and the deliberate violation of the other by karet.

(ו) אין בין המודר הנאה מחבירו למודר ממנו מאכל. אלא דריסת הרגל. וכלים שאין עושין בהן אוכל נפש. אין בין נדרים לנדבות. אלא שהנדרים חייב באחריותן. ונדבות. אינו חייב באחריותן:

(6) There is no difference between one who is prohibited by vow from benefiting from his fellow and one who is prohibited by vow from [benefiting from] his food, except in the matter of setting foot [on his property] and of vessels which are not used for [preparing] food. There is no difference between vowed offerings and freewill-offerings except that he is responsible for vowed offering but not responsible for freewill-offerings.

(ז) אין בין זב הרואה שתי ראיות. לרואה שלש. אלא קרבן. אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט. אלא פריעה ופרימה. אין בין טהור מתוך הסגר. לטהור מתוך החלט. אלא תגלחת וצפרים:

(7) There is no difference between a zav who sees [genital discharge] twice and one who sees three, except the sacrifice. There is no difference between a metzora who is under observation and one declared to be a definite metzora except the disheveling of hair and tearing the clothes. There is no difference between a metzora who has been declared clean after being under observation and one who has been declared clean after having been a definite metzorah except shaving and [sacrificing] the birds.

(ח) אין בין ספרים לתפילין ומזוזות. אלא שהספרים נכתבין בכל לשון. ותפילין ומזוזות אינן נכתבות אלא אשורית. רבן שמעון בן גמליאל אומר. אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית:

(8) There is no difference between scrolls [of the Tanakh] and tefillin and mezuzahs except that scrolls may be written in any language whereas tefillin and mezuzahs may be written only in Assyrian. Rabban Shimon ben Gamaliel says that scrolls [of the Tanakh] were permitted [by the

sages] to be written only in Greek.

(ט) אין בין כהן משוח בשמן המשחה. למרובה בגדים. אלא פר הבא על כל המצות. אין בין כהן משמש לכהן שעבר. אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה:

(9) There is no difference between a priest anointed with the oil of anointment and one who [only] wears the additional garments except for the bull which is offered for the [unwitting transgression of] any of the commandments. There is no difference between a serving [high] priest and one whose time has passed except the bull of Yom HaKippurim and the tenth of the ephah.

(י) אין בין במה גדולה לבמה קטנה. אלא פסחים. זה הכלל כל שהוא נידר ונידב. קרב בבמה. וכל שאינו לא נידר ולא נידב. אינו קרב בבמה:

(10) There is no difference between a great altar and a small altar except for the pesach offering. This is the general principle: any animal which can be brought as a vow-offering or a freewill offering may be brought on a [small] altar, any animal which is not the object of a vow or a freewill-offering may not be brought on a [small] altar.

(יא) אין בין שילה לירושלם. אלא שבשילה אוכלים קדשים קלים. ומעשר שני. בכל הרואה. ובירושלים לפנים מן החומה. וכאן וכאן קדשי קדשים נאכלים לפנים מן הקלעים. קדושת שילה יש אחריה היתר. וקדושת ירושלים אין אחריה היתר:

(11) There is no difference between Shiloh and Jerusalem except that in Shiloh sacrifices of lesser sanctity and second tithe could be eaten anywhere within sight [of the town], whereas in Jerusalem [they had to be eaten] within the walls. In both places the most holy sacrifices were eaten within the curtains. After the sanctification of Shiloh there is permission [for altars], but after the sanctification of Jerusalem there is no such permission.

ברטנורא על משנה מגילה

מגילה נקראת באחד עשר בשנים עשר. פעמים בזה ופעמים בזה כדמפרש ואזיל: חל להיות. י"ד. בע"ש. עיירות ומוקפין קורין בו ביום, שאין קריאת מגילה בשבת, גזירה שמא יטלנה בידו ויעבירה ד' אמות ברשות הרבים, ואם יאחרנה עד אחד בשבת הוה ליה י"ו, ואמר קרא ולא יעבור. ואע"פ שבני הכרכים קורין המגילה ב"ד כשחל ט"ו להיות בשבת, מ"מ אין קורין ויבא עמלק אלא בשבת שהוא יום ט"ו, ומפטידים פקדתי, ושואלין ודורשין בהלכות פורים כל אותה שבת. וסעודת פורים אית דאמרי דעבדי לה ביום י"ד שבו קורין את המגילה, ואית דאמרי דמאחרין אותה לאחר השבת. והכי משמע בירושלמי דסעודת פורים שחל להיות בשבת מאחרין ולא מקדימין. ולכ"ע אין עושים אותה בשבת:

עשרה בטלנין. של בית הכנסת, שבטלים ממלאכתן ונוזנים משל צבור כדי להיות מצויין תמיד בשעת התפילה בבהכ"נ:

אין בין אדר ראשון לאדר שני וכו' הכי קאמר אין בין ארבעה עשר וחמשה עשר של אדר ראשון לארבעה עשר וחמשה עשר של אדר שני, אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים, הא לענין הספד ותענית זה זה שוין:

אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד. מתניתין ב"ש היא [ביצה יב.] דאמרי אין מוציאין את הקטן ולא את הלולב ולא את הס"ת לרשות הרבים כיון שאין בהם צורך אוכל נפש. ואין כן הלכה אלא כדברי בית הלל דאמרי מתוך שהותרה הוצאה לצורך אכילה הותרה נמי שלא לצורך אכילה. ואיכא נמי מילי אחרינא שאסורים בשבת ומותרים ביו"ט אע"פ שאינם צורך אוכל נפש, כגון משילין פירות דרך ארובה ביו"ט, אבל לא בשבת: אין בין המודר הנאה. אין מודר הנאה חמור ממודר מאכל אלא דריסת הרגל, שמודר הנאה אסור לו ליכנס בתוך שלו ומודר מאכל מותר:

שתי ראיות. בין ביום א' בין בשני ימים רצופים. וכן ג' ראיות בין ביום א' בין בג' ימים רצופים, או ב' ביום א' וא' למחר:

נכתבין בכל לשון. בכתב של כל אומה ובלשון של כל אומה: למרובה בבגדים. כהנים שעשמשו בבית שני, ואף בבית ראשון מן יאשיהו ואילך שנגזרה צלוחית של שמן המשחה בימיו, ולא היו כהנים גדולים אלא בלבישת הבגדים בלבד: אין בין במה גדולה. בשעת היתר הבמות מיירי. במה גדולה היא במת צבור שהיתה בנוב וגבעון:

בכל הרואה. בכל מקום שיכול לראות משם את שילה:

פרק ב

(א) הקורא את המגילה למפרע לא יצא. קראה על פה. קראה תרגום. בכל לשון. לא יצא. אבל קורין אותה ללועזות בלעז. והלועז ששמע אשורית יצא:

(1) If one reads the Megillah out of order, he has not fulfilled his obligation. If he reads it by heart, if he reads it in a translation [targum], or in any other language, he has not fulfilled his obligation. But they may read it to those who do not understand Hebrew in a language other than Hebrew. One who doesn't understand Hebrew who heard it in Assyrian [Hebrew], has fulfilled his obligation.

(ב) קראה סירוגין ומתנמנם יצא. היה כותבה. דורשה ומגיהה. אם כיון לבו יצא. ואם לאו לא יצא. היתה כתובה בסם. ובסיקרא. ובקומוס ובקנקנתום. על הנייר. ועל הדפתרא. לא יצא. עד שתהא כתובה אשורית על הספר ובדיו:

(2) If one reads it with breaks, or naps [in between readings], he has fulfilled his obligation. If he was copying it, explaining it or correcting [a scroll of Esther], if he directed his heart, he has fulfilled his obligation, but if not, he has not fulfilled his obligation. If it was written with arsenic, with red chalk, with gum or with sulfate of copper, or on paper or on scratch paper, he has not fulfilled his obligation, unless it is written in Assyrian on parchment and in ink.

(ג) בן עיר שהלך לכרך. ובן כרך שהלך לעיר. אם עתיד לחזור למקומו. קורא כמקומו. ואם לאו קורא עמהן. ומהיכן קורא אדם את המגילה ויוצא בה ידי חובתו. רבי מאיר אומר כולה. רבי יהודה אומר מאיש יהודי. רבי יוסי אומר מאחר הדברים האלה:

(3) A resident of a town who has gone to a walled city or a resident of a walled city who has gone to a town, if he is to return to his own place he reads according to the rule of his own place, and if not reads with them. From where does a man read the Megillah and thereby fulfill his obligation? Rabbi Meir says: all of it. Rabbi Judah says: from "There was a Jew" (Esther 2:5). Rabbi Yose says: from "After these things"

(Esther 3:1).

(ד) הכל כשרין לקרות את המגילה חוץ מחרש שוטה וקטן. רבי יהודה מכשיר בקטן. אין קורין את המגילה. ולא מלין. ולא טובלין. ולא מזין. וכן שומרת יום כנגד יום לא תטבול עד שתנץ החמה וכולן שעשו משעלה עמוד השחר. כשר:

(4) All are qualified to read the Megillah except a deaf person, an idiot and a minor. Rabbi Judah qualifies a minor. They do not read the Megillah, nor circumcise, nor go to the mikveh, nor sprinkling [purificatory waters], and similarly a woman keeping day for day should not take a ritual bath until the sun has risen. But if any of these things is done after dawn, it is valid.

(ה) כל היום כשר לקריאת המגילה. ולקריאת ההלל. ולתקיעת שופר. ולנטילת לולב. ולתפלת המוספין. ולמוספין. ולוידיי הפרים. ולוידיי המעשר. ולוידיי יום הכפורים. לסמיכה. לשחיטה. לתנופה. להגשה. לקמיצה. ולהקטרה. למליקה. ולקבלה. ולהזייה. ולהשקיית סוטה. ולעריפת העגלה. ולטהרת המצורה.

(5) The whole day is a valid time for reading the Megillah; reciting Hallel; for the blowing of the shofar; for taking up the lulav; for the Musaf prayer; for Musaf sacrifices; for confession over the oxen; for the confession over the tithe; for the confession of sins on Yom HaKippurim; for laying on of hands; for slaughtering [the sacrifices]; for waving [them]; for bringing near [the vessel with the minhah-offering to the altar]; for taking a handful; for placing it on the fire; for pinching off [the head of a bird-offering]; for receiving the blood [in a vessel]; for sprinkling [the blood on the altar]; for making the sotah drink [the bitter waters]; for breaking the neck of the heifer; and for purifying the metzora.

(ו) כל הלילה כשר לקצירת העומר. ולהקטר חלבים ואיברים. זה הכלל. דבר שמצותו ביום. כשר כל היום. דבר שמצותו בלילה. כשר כל הלילה:

(6) The whole night is valid for reaping the Omer and for burning fat

and limbs [on the altar]. This is the general principle: any matter whose commandment is during the day, is valid all day and any matter whose commandment is at night is valid all night.

ברטנורא על משנה מגילה

הקורא את המגילה למפרע לא יצא. דכתיב (אסתר ט': כ"ח) והימים האלה נזכרים ונעשים, מה עשיית הימים א"א למפרע, דא"א שיהא חמשה עשר קודם ארבעה עשר, אף זכירה שהיא קריאת המגילה, למפרע לא: סירוגין. שקרא מעט ושהא, וחזר וקרא מעט ושהא, אפילו שהא יותר מכדי לגמור את כולה, יצא: בן עיר. שזמנו בי"ד: הכל כשרים לקרות את המגילה. הכל לאתווי נשים: ולוידיי הפרים. פר כהן משיח, ופר העלם דבר של צבור, שמתודים עליהם חטאם שהביאום עליו: ולהקטר חלבים ואברים. מותר תמיד של בין הערבים, דכתיב בהו (ויקרא ו': ב') היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה:

פרק ג

(א) בני העיר שמכרו רחובה של עיר לוקחין בדמיו בית הכנסת. בית הכנסת לוקחין תיבה. תיבה לוקחין מטפחות. מטפחות לוקחין ספרים. ספרים לוקחים תורה. אבל אם מכרו תורה לא יקחו ספרים. ספרים לא יקחו מטפחות. מטפחות לא יקחו תיבה. תיבה לא יקחו בית הכנסת. בית הכנסת לא יקחו את הרחוב. וכן במותריהן. אין מוכרין את של רבים ליחיד. מפני שמורידין אותו מקדושתו. דברי רבי יהודה. אמרו לו אם כן אף לא מעיר גדולה לעיר קטנה:

(1) Townspeople who sold the town square, they may buy with the proceeds a synagogue. [If they sold] a synagogue, they may buy with the proceeds an ark. [If they sold] an ark they may buy covers [for scrolls]. [If they sold] covers, they may buy scrolls [of the Tanakh]. [If they sold] scrolls

they may buy a Torah. But if they sold a Torah they may not buy with the proceeds scrolls [of the Tanakh]. If [they sold] scrolls they may not buy covers. If [they sold] covers they may not buy an ark. If [they sold] an ark they may not buy a synagogue. If [they sold] a synagogue they may not buy a town square. The same applies to any money left over. They may not sell [something] belonging to a community because this lowers its sanctity, the words of Rabbi Yehuda. They said to him: if so, it should not be allowed to sell from a larger town to a smaller one.

(ב) אין מוכרין בית הכנסת אלא על תנאי. שאם ירצו יחזירוהו. דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים מוכרים אותו ממכר עולם. חוץ מארבעה דברים למרחץ. ולבורסקי. ולטבילה. ולבית המים. רבי יהודה אומר מוכרין אותו לשם חצר והלוקח מה שירצה יעשה:

(2) They may not sell a synagogue except with the stipulation that it may be bought back whenever they want, the words of Rabbi Meir. But the sages say: they may sell it in perpetuity, except for four purposes for it to become one of four things: a bathhouse, a tannery, a ritual bath, or a urinal. Rabbi Judah says: they may sell it to be a courtyard, and the purchaser may do what he likes with it.

(ג) ועוד אמר רבי יהודה בית הכנסת שחרב אין מספידין בתוכו. ואין מפשילין בתוכו חבלים. ואין פורשין לתוכו מצודות. ואין שוטחין על גג פירות. ואין עושין אותו קפנדריא שנאמר (ויקרא כו, לא) והשימותי את מקדשיכם. קדושתן אף כשהן שוממין. עלו בו עשבים לא יתלוש. מפני עגמת נפש:

(3) Rabbi Judah said further: a synagogue that has fallen into ruins, they may not eulogize in it, nor twist ropes, nor to spread nets [to trap animals], nor to lay out produce on its roof [to dry], nor to use it as a short cut, as it says, "And I will desolate your holy places" (Leviticus 26:3 their holiness remains even when they are desolate. If grass comes up in it, it should not be plucked, [in order to elicit] melancholy.

(ד) ראש חדש אדר שחל להיות בשבת. קורין בפרשת שקלים. חל להיות בתוך השבת. מקדימין לשעבר. ומפסיקין לשבת אחרת. בשניה זכור. בשלישית פרה אדומה. ברביעית החדש הזה לכם. בחמישית חוזרין לכסדרן. לכל מפסיקין. בראשי חדשים. בחנוכה. ובפורים. בתעניות ובמעמדות. וביום הכפורים:

(4) If Rosh Hodesh Adar falls on Shabbat the portion of shekalim is read [on that day]. If it falls in the middle of the week, it is read on the Shabbat before, and on the next Shabbat there is a break. On the second [of the special Shabbatot] they read “Zakhor;” On the third the portion of the red heifer; On the fourth “This month shall be for you;” On the fifth the regular order is resumed. They interrupt [the regular order] for anything: for Rosh Hodesh, for Hanukkah, for Purim, for fasts, for Ma’amadot, and for Yom HaKippurim.

(ה) בפסח קורין בפרשת מועדות של תורת כהנים. בעצרת שבעה שבועות. בראש השנה. בחדש השביעי באחד לחדש. ביום הכפורים אחרי מות. ביום טוב הראשון של חג. קורין בפרשת מועדות שבתורת כהנים. ובשאר כל ימות החג. בקרבנות החג:

(5) On Pesah we read from the portion of the festivals in Leviticus (Torat Kohanim) (Leviticus 23:4). On Shavuot, “Seven weeks” (Deuteronomy 16:9). On Rosh Hashanah “On the seventh day on the first of the month” (Leviticus 23:2. On Yom Hakippurim, “After the death” (Leviticus. On the first day of the Festival [of Sukkot] they read from the portion of the festivals in Leviticus, and on the other days of the Festival [of Sukkot] the [sections] on the offerings of the Festival.

(ו) בחנוכה בנשיאים. בפורים ויבא עמלק. בראשי חדשים. ובראשי חדשיכם. במעמדות. במעשה בראשית. בתעניות. ברכות וקללות. אין מפסיקין בקללות. אלא אחד קורא את כולן. בשני ובחמישי ובשבת במנחה קורין כסדרן. ואין עולין להם מן החשבון. שנאמר (ויקרא כג, מד) וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל. מצותן שיהו קורין כל אחד ואחד בזמנו:

(6) On Hanukkah they read the section of the princes (Numbers. On

Purim, "And Amalek came" (Exodus 17:8). On Rosh Hodesh, "And on the first of your months" (Numbers 28:11). On Maamadot, the account of the creation (Genesis 1:1-2:3). On fast days, the blessings and curses (Leviticus 26:3 ff and Deuteronomy). They do not interrupt while reading the curses, but rather one reads them all. On Monday and Thursday and on Shabbat at minhah they read according to the regular order and this does not count as part of the reading [for the succeeding Shabbat]. As it says, "And Moshe declared to the children of Israel the appointed seasons of the Lord" (Leviticus 23:44) it is their mitzvah that each should be read in its appropriate time.

ברטנורא על משנה מגילה

בני העיר. רחובה של עיר. יש בה קדושה, שמתפללין בה בתעניות. וחכמים פליגי על סתם מתניתין ואמרי רחובה של עיר אין בה משום קדושה, הואיל ואין מתפללין בה אלא באקראי בעלמא. והלכה כחכמים:

אלא על תנאי. ואפילו משל רבים לרבים אסור למכור מכירה חלוטה, דדרך בזיון הוא, כלומר אינו בעינינו כלום. ואין הלכה כר"מ:

ואין מפשילין. גודלים ופותלים. וה"ה לכל שאר מלאכות, אלא שהפשלת חבלים צריך מקום רחב ידים, ובהכ"נ בית גדול הוא וראוי לכך והוי אורחיה:

קורין פרשת שקלים. כי תשא, להודיע שיביאו שקליהם באדר, כדי שיקריבו בא' בניסן מתרומה חדשה:

בפרשת מועדות שבתורת כהנים. שור או כשב או עז. וביומא קמא מיירי. והאידינא נהוג עלמא שקורין ביום ראשון משכו וקחו לכם, ומפטירין בפסח גלגל. בשני שור או כשב, ומפטירין בפסח יאשיהו. בשלישי קדש לי כל בכור. ברביעי אם כסף תלוה. בחמישי פסל לך. בששי ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו. בשביעי שירת הים, ומפטירין וידבר דוד. בח' שהוא יו"ט אחרון של גליות קורין כל הבכור, ומפטירין עוד היום בנוב לעמוד. בעצרת, ביו"ט ראשון, בחודש השלישי, ומפטירין במרכבה של יחזקאל. ביו"ט שני של גליות קורין כל הבכור, ומפטירין בחבקוק. בראש השנה וה' פקד את שרה, דבר"ה נפקדה שרה, ומפטירין בחנה שגם היא נפקדה בר"ה. ביו"ט שני בעקידה, ומפטירין הבן יקיר לי אפרים. ביו"ט שחרית קורין באחרי מות, ומפטירין כה אמר דם ונשא. במנחה קורין בעריות, ומפטירין ביונה. בשני ימים טובים של חג קורין שור או כשב או עז ומפטירין

ביו"ט ראשון הנה יום בא לה'. וביו"ט שני ויקהלו אל המלך. ושאר כל ימות החג קורין בקרבנות החג, כיצד, יום ג' שהוא יום ראשון של חוה"מ, כהן קורא וביום השני, לוי קורא וביום השלישי, ישראל קורא וביום הרביעי, והרביעי חוזר וקורא וביום השני וביום השלישי. וביום הד' כהן קורא וביום השלישי, לוי קורא וביום הרביעי, ישראל קורא וביום החמישי, והרביעי חוזר וקורא וביום השלישי וביום הרביעי. וכן כולם. ביו"ט אחרון של חג, כל הבכור, ומפטירין ויהי ככלות שלמה. ולמחר קורין וזאת הברכה, ומפטירין ויהי אחרי מות משה. ושבת שחל להיות בחולו של מועד, בין בפסח בין בסוכות, קורין ראה אתה אומר אלי. ומפטירין, בפסח, העצמות היבשות. ובסוכות ביום בא גוג. שמסורת בדינו דתחיית המתים עתידה להיות בפסח, ומלחמות גוג ומגוג בסוכות:

במעמדות במעשה בראשית. שבשביל הקרבנות נתקיימו שמים וארץ. וסדר קריאתן מפורש במסכת תענית בפרק אחרון:

פרק ד

(א) הקורא את המגילה. עומד. ויושב. קראה אחד. קראה שנים יצאו. מקום שנהגו לברך יברך. ושלא לברך לא יברך. בשני ובחמישי ובשבת במנחה קורין שלשה. אין פוחתין ואין מוסיפין עליה. ואין מפטירין בנביא. הפותח והחותם בתורה. מברך לפניו. ולאחריה:

(1) He who reads the Megillah may either stand or sit. Whether one read it or two read it [together] they [those listening] have fulfilled their obligation. In places where it is the custom to say a blessing, they say the blessing, and where it is not the custom they do not say the blessing. On Mondays and Thursdays and on Shabbat at minhah, three read from the torah, they do not add [to this number] nor decrease [from it], nor do they conclude with [a haftarah] from the Prophets. The one who begins the Torah reading and the one who concludes the Torah reading blesses before it and after it.

(ב) בראשי החדשים. ובחולו של מועד. קורין ארבעה. אין פוחתין מהן. ואין מוסיפין עליהן. ואין מפטירין בנביא. הפותח והחותם בתורה מברך. לפניו. ולאחריה. זה הכלל. כל שיש בו מוסף ואינו יום טוב. קורין ארבעה. ביום טוב חמשה. ביום הכפורים ששה.

בשבת שבעה. אין פוחתין מהן. אבל מוסיפין עליהן. ומפטירין בנביא. הפותח והחותם בתורה. מברך לפניו ולאחריה:

(2) On Rosh Hodesh and on the intermediate days of festivals four read. They do not add [to this number] nor decrease [from it], nor do they conclude with [a haftarah] from the Prophets. The one who begins the Torah reading and the one who concludes the Torah reading blesses before it and after it. This is the general rule: on any day which has a musaf and is not a festival four read. On a festival five. On Yom Hakippurim six. On Shabbat seven; they may not decrease [from this number] but they may add [to it], and they conclude with [a haftarah] from the Prophets. The one who begins the Torah reading and the one who concludes the Torah reading blesses before it and after it.

(ג) אין פורסין את שמע. ואין עוברין לפני התיבה. ואין נושאים את כפיהם. ואין קורין בתורה. ואין מפטירין בנביא. ואין עושין מעמד ומושב. ואין אומרים ברכת אבליים ותנחומי אבליים. וברכת חתנים. ואין מזמנין בשם. פחות מעשרה. ובקרקעות תשעה וכהן ואדם כיוצא בהן:

(3) They do not recite the Shema responsively, And they do not pass before the ark; And they [the priests] do not lift up their hands; And they do not read the Torah [publicly]; And they do not conclude with a haftarah from the prophets; And they do not make stops [at funeral] processions; And they do not say the blessing for mourners, or the comfort of mourners, or the blessing of bridegrooms; And they do not mention God's name in the invitation [to say Birkat Hamazon]; Except in the presence of ten. [For redeeming sanctified] land nine and a priest [are sufficient], and similarly with human beings.

(ד) הקורא בתורה לא יפחות משלשה פסוקים. לא יקרא למתורגמן יותר מפסוק אחד. ובנביא שלשה. היו שלשתן שלש פרשיות. קורין אחד אחד. מדלגין בנביא. ואין מדלגין בתורה. ועד כמה הוא מדלג. עד כדי שלא יפסוק המתורגמן:

(4) One who reads the Torah [in public] may not read less than three verses. And he should not read to the translator more than one verse [at a time], but [if reading from the book of a] prophet [he may read to him] three at a time. If the three verses constitute three separate paragraphs, he must read them [to the translator] one by one. They may skip [from place to place] in a prophet but not in the Torah. How far may he skip [in the prophet]? [Only] so far that the translator will not have stopped [before he finds his place].

(ה) המפטיר בנביא הוא פורס על שמע. והוא עובר לפני התיבה. והוא נושא את כפיו. ואם היה קטן. אביו או רבו עוברין על ידו:

(5) The one who concludes with the haftarah also leads the responsive reading of the Shema and he passes before the ark and he lifts up his hands. If he is a child, his father or his teacher passes before the ark in his place.

(ו) קטן קורא בתורה ומתרגם. אבל אינו פורס על שמע. ואינו עובר לפני התיבה. ואינו נושא את כפיו. פוחח פורס את שמע ומתרגם. אבל אינו קורא בתורה. ואינו עובר לפני התיבה. ואינו נושא את כפיו. סומא פורס את שמע ומתרגם. רבי יהודה אומר כל שלא ראה מאורות מימיו. אינו פורס על שמע:

(6) A child may read in the Torah and translate, but he may not pass before the ark or lift up his hands. A person in rags may lead the responsive reading of the Shema and translate, but he may not read in the Torah, pass before the ark, or lift up his hands. A blind man may lead the responsive reading of the Shema and translate. Rabbi Judah says: one who has never seen the light from his birth may not lead the responsive reading of the Shema.

(ז) כהן שיש בידיו מומין. לא ישא את כפיו. רבי יהודה אומר אף מי שהיו ידיו צבועות אסטיס. ופואה. לא ישא את כפיו. מפני שהעם מסתכלין בו:

(7) A priest whose hands are deformed should not lift up his hands [to say the priestly blessing]. Rabbi Judah says: also one whose hands are colored with woad or madder should not lift up his hands, because [this makes] the congregation look at him.

(ח) האומר איני עובר לפני התיבה בצבועין אף בלבנים לא יעבור. בסנדל איני עובר. אף יחף לא יעבור. העושה תפלתו עגולה. סכנה ואין בה מצוה. נתנה על מצחו. או על פס ידו. הרי זו דרך המינות. ציפן זהב ונתנה על בית אונקלי שלו. הרי זו דרך החיצונים:

(8) If one says, "I will not pass before the ark in colored clothes," even in white clothes he may not pass before it. [If one says], "I will not pass before it in shoes," even barefoot he may not pass before it. One who makes his tefillin [for the head] round, it is dangerous and has no religious value. If he put them on his forehead or on the palm of his hand, behold this is the way of heresy. If he overlaid them with gold or put [the one for the hand] on his sleeve, behold this is the manner of the outsiders.

(ט) האומר יברכוך טובים. הרי זו דרך המינות. על קן צפור יגיעו רחמין ועל טוב יזכר שמך. מודים. מודים. משתקין אותו. המכנה בעריות. משתקין אותו. האומר מזרעך לא תתן להעביר למולך (ויקרא יח, כא). ומזרעך לא תתן לאעברא בארמיותא. משתקין אותו בנזיפה:

(9) If one says "May the good bless you," this is the way of heresy. [If one says], "May Your mercy reach the nest of a bird," "May Your name be mentioned for the good," "We give thanks, we give thanks," they silence him. One who uses euphemisms in the portion dealing with forbidden marriages, he is silenced. If he says, [instead of] "And you shall not give any of your seed to be passed to Moloch," (Leviticus 18:21) "You shall not give [your seed] to pass to a Gentile woman," he silenced with a rebuke.

(י) מעשה ראובן נקרא ולא מיתרגם. מעשה תמר נקרא ומיתרגם. מעשה עגל הראשון

נקרא ומיתרגם. והשני נקרא ולא מיתרגם. ברכת כהנים. מעשה דוד ואמנון. לא נקראין ולא מיתרגמין. אין מפטירין במרכבה. ורבי יהודה מתיר. רבי אליעזר אומר. אין מפטירין בהודע את ירושלים:

(10) The incident of Reuven is read but not translated. The story of Tamar is read and translated. The first part of the incident of the golden calf is both read and translated, but the second is read but not translated. The blessing of the priests, the stories of David and Amnon are not read or translated. They do not conclude with the portion of the chariot as a haftarah. But Rabbi Judah permits this. R. Eliezar says: they do not conclude with "Proclaim Jerusalem's [abominations]" (Ezekiel as a haftarah).

ברטנורא על משנה מגילה

הקורא את המגילה עומד ויושב. רצה עומד רצה יושב:
ואין מוסיפין עליהן. דבראשי חדשים ובחולו של מועד נמי איכא בטול מלאכה, דמלאכת דבר האבד מותרת:
אין פורסין על שמע. עשרה שבאו לבית הכנסת אחר שקראו צבור את שמע, עומד אחד ואומר קדיש וברכו וברכה ראשונה שלפני קריאת שמע. פורסין, לשון פרוסה, כלומר חצי דבר, משתי ברכות שלפני ק"ש אומר ברכה אחת:
ולא יקרא למתורגמן יותר מפסוק אחד. שלא יטעה המתורגמן שמתרגם על פה:
המפטיר בנביא. מי שרגיל להפטיר בנביא, תקנו חכמים שיהא הוא פורס על שמע ברבים:

קטן קורא בתורה. ויש מן הגאונים שאמרו דוקא משלישי ואילך:
כהן שיש בידו מזמין. וכן בפניו או ברגליו:
אף בלבנים לא יעבור. חיישין שמא מינות נזרקה בו, דעובדי ע"ז מקפידין בכך:
יברכוך טובים הרי זו דרך מינות. שצריכין ישראל לצרף עמהם פושעי ישראל באגודת תעניותיהם. שהרי חלבנה ריחה רע ומנאה הכתוב עם סממני הקטורת:
מעשה אמנון ותמר נקרא ומיתרגם. ולא חיישין ליקריה דדוד. והוא, דלא כתיב אמנון בן דוד, כדבעין למימר לקמן:

בן יהוידע על מגילה

ונראה לי בס"ד משום דבהאי קרא רומז העונש שיעשה לו שלא יוכל להפקיע עוד מכאן ולהבא. והא
זאותיות העומדים בראש וסוף התיבה נקראים זרועות, וכאן אמר יָרֹעַ רָשָׁע משמע חד והוא אות עי"ן
שבסוף שמו של רָשָׁע דאם מסיר אותו ישאר יָרֵשׁ ורמז בזה שיעני אותו וישאר רָשׁ, ואז לא יוכל לקבץ
התבואה תחת ידו כדי ליקר השער. וזהו יִשְׁבֵּר יָרֹעַ רָשָׁע הוא אות ע' כדי שיהיה רש ועני, וקראו בשם
רָשָׁע שהוא בהפוך אתון **שער**, כלומר רשעתו אינה בעבירה של זנות וכיוצא אלא היא בענין יוקר
השער של הדגן.

דף יח

שְׁכָחוּם וְחָזַר וְסִדְרָם. אין הכונה ששכחו סדר הברכות, דזה לא יתכן, דאפילו המון העם מתפללים כל שמונה עשרה ואיך ישכחום? אך הכונה ששכח הטעמים של הסדר, למה זו ראשונה וזו שניה וזו שלישית וכיוצא וכמו שסידרם הש"ס כאן בטעמייהו וגם שכחו טעמי הסדר שיש בהם על פי הסוד. **(תהלים קו, ב) לְמִי נָאָה לְמַלֵּל גְבוּרוֹת ה'?** לְמִי שֶׁיְכֹל לְהַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ. מקשים וכי אנשי כנסת הגדולה היו יכולים להשמיע כל תהלתו, ואיך תיקנו כל זה?

ונראה לי בס"ד דאנשי כנסת הגדולה תיקנו דברים כנגד ספירות העליונים שיש לכל ברכה ושבח ספירה פרטית כנגדה והרי זה דומה למלך שיש לו כמה אלפים ורובבות ארמונים עד אין מספר ובא אחד וסיפר שיש בארמון אחד מן הארמונים כך וכך חדרים וכך וכך עליות אין זה גורע דאינו סופר כל החדרים ועליות שיש למלך בכל הארמונים אלא רק מדבר בארמון פרטי, אבל מי שבא לומר יש למלך כך וכך חדרים בסתם וכך וכך עליות בסתם שאינו מתכוין על ארמון פרטי הרי זה גורע, דבאמת אין מספר לחדרים ולעליות של המלך! וכן הענין כאן, והמניעה היא למי שמתכוין לקבץ שבחים הרבה מן הכלל ומן הפרט לזה אומרים סיימתנהו לשבחי דמרך.

הַמְסַפֵּר בְּשִׁבְחוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹתֵר מִדְּאִי, נַעֲקֹר מִן הָעוֹלָם. נראה לי בס"ד דאיתא באותיות דרבי עקיבא, בעבור השיר שמקלסין להקב"ה נברא העולם עיין שם, ועל כן שזה שהוא מרבה בשבח שחושב שמחזק העולם שנברא בעבור השיר לכך מדה כנגד מדה נעקר מן העולם.

מִלֵּה בְּסַלֵּעַ, מִשְׁתוּקָא בְּתַרְיִן. נראה לי בס"ד בתוך אותיות 'סלע' במילואם יש 'מים' כזה: סמ"ך למ"ד עי"ן, וידוע מה שאמר רבי עקיבא לחכמים שנכנסו לפרדס כשתגיעו לאבני שיש טהור, אל תאמרו 'מים מים' (הגיגה יד:), נמצא יש מקום שאם יאמרו בו ב' פעמים מים צרוך להשתיתם, וזהו שאמר יש **מִלֵּה בְּסַלֵּעַ** שהיא תיבת מים המונחת בתוך סלע ראוי לעשות בה **מִשְׁתוּקָא**, אם יאמרו אותה **בְּתַרְיִן** וסוד הנזכר שמנע מהם הכפל של 'מים מים' מפורש בדברי מהרז"ח [מורנו הרב רבי חיים ויטאל] ז"ל בביאור (משנה אבות ו, א) 'כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה לְשִׁמְהָ יַעֲוִין שֵׁם'.

ועוד נראה לי דרך הלצה, אם יש שטר צוואה או שטר חוב או מתנה שכתוב בו תנו סלע לפלוני או חייב אני סלע לפלוני, ורוצה בעל השטר לזייף להוסיף אותיות ים על סלע, כדי שתהיה נקראת 'סלעים' שבדעתו לתבוע מאות ואלפים, לא תועיל לו ערמתו כי יכול בעל דינו להשתיתו בתרין סלעים, כי יאמר מעוט רבים שנים. וזהו שאמר מלה בסלע, רוצה לומר אם תרצה להוסיף **מִלֵּה** אחת של ים במלת **בְּסַלֵּעַ**, כדי שתהיה נקראת סלעים לשון רבים, עושים לך **מִשְׁתוּקָא** לתביעתך, **בְּתַרְיִן** סלעים שיפטרו אותך בהם דיאמרו לך מיעוט רבים שנים.

מיהו צריך להבין למה נקטו שיעור 'סלע' לדבור? ונראה לי בס"ד כי תוכו של אדם כמו בור עמוק והפתח הוא הפה שיוצא ממנו הדיבור אך הדברים נחלקים לארבעה חלקים: שמדבר על עצמו, ועל זולתו, על העבר, ומדבר על עצמו ועל זולתו על העתיד, נמצא נחלק קרבו לארבע בורות לארבעה חלקים של דבור, לכך נקרא דבור - ד' בור, ולכן עשה ערך לדבור 'סלע' שהוא ארבעה דגרים.

ובני ידידי כה"ר יעקב נר"ו פירש דידוע המלאכים דברו תביעתם על התורה בעבור חלק הסוד דוקא דשייך להם, וזהו שאמר מלה ב'סלע' ראשי תיבות **ס** ו **ד** ל **א**ו **י**ן **ע** שין, על זה היתה מלה של תביעה אך נשתתקו בתרין בשביל שנתן הקב"ה לישראל שתיים חלקים ביחד חלק הסוד וחלק הנגלה דלא שייך במלאכים.

ועוד פירש מלה בסלע, דאמרו רבותינו ז"ל (קידושין לא). כשאמר (שמות כ, ב) 'אֲנֹכִי וְלֹא יִהְיֶה לְךָ' הרהרו אומות העולם על זה ואמרו לכבוד עצמו דורש! וזהו **מִלֵּה בְּסַלֵּעַ** הוא דבור ראשון שהוא גבוה שבעשרת הדברות ולהכי קרי ליה סלע שהוא גבוה אך נעשה להם **מִשְׁתוּקָא בְּתַרְיִן**, כאשר שמעו דבור 'כַּפַּד אֶת אֲבִיךָ וְאֶת אִמְךָ', שצוה על כבוד האב והאם שהם שנים, דאז חזרו והודו לדברות ראשונות עד כאן דבריו נר"ו.

מִנֵּי שְׁקָרָא הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לִיעֲקֹב אִיל'? יש להבין איך יצוייר זה בדעת? ונראה לי דלא קראו

אֶל־בסתם אלא קראו יִשְׂרָאֵל בנקוד סגול תחת האלף כזה 'יִשְׂרָאֵל' דאז יוצא בשמו שם אֶל־ולא קראו כמו שם 'יִשְׁמָעֵאל' דאין נקוד תחת האלף דעל כן אינו יוצא במבטא אות האלף אלא העין נדבק עם הלמד, וכאשר הוא כן בשם יחזקאל הנביא ע"ה ופירש דכתיב (בראשית לג, כ) 'וַיֵּצֵב שֵׁם מְזֻבָּח וַיִּקְרָא לוֹ: אֶל־אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל' רוצה לומר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל קרא שם אֶל כשקראו ישראל, ולכן אברהם שמו כפול, הרי יו"ד אותיות, ושם יצחק אינו כפול הרי יו"ד אותיות, ושם יעקב כפול הרי כ"ב ושם ישרן בלא ווי"ן הרי כ"ו, ונמצא שם ישראל משלים ל"א אותיות כמנין שם אל.

דף יט

מאן דאמר (אסתר ט, כט): 'כלה', תקפו של אחשורוש. דכתיב (אסתר א, ד) 'בהראתו את עשר פבוד מלכותו' דנמצא שהיה עשיר גדול ואיך יצוייר שימכור אומה שלימה בעשרת אלפים ככר כסף? אשר אלו לא היו נחשבים אצלו אפילו בערך אבנים! ואם כן מוכח דהמן זיף באומרו שקנה אותם בעשרת אלפים ככר כסף, וכיון דזיף בזה זיף בכל ובטלו האגרות שכתב!

ומאן דאמר: מ' איש יהודי', תקפו של מרדכי שהיה לו כח מן יהודה ומן בנימין ובזה הכניע את המן שהיה בידו קטרוג מכח תמנע שלא קבלו אותה ומכח השבטים שהשתחו לעשו וכמו שכתב מהר"י ז"ל דבכח איש יהודי דאתי מיהודה ביטל קטרוג תמנע, ומכח איש ימיני דאתי מבנימין שלא השתחוה לעשו ביטל קטרוג ההשתחויה שהשתחו השבטים לעשו.

ומאן דאמר: מ' אחר הדברים האלה', תקפו של המן כי בגאותו ותוקפו נתן עיניו לכלות הכל ובזה ממילא נעשה נס ההצלה מה שאין כן אם היה נותן עיניו במקצת היה עולה בידו. **ומאן דאמר: מ' בליקלה ההוא', תקפו של נס** כי נזדמן אותה הלילה שהיתה מוחזקת בנסים גדולים מדורות הראשונים ולכך הצליחו בה במעשה נסים.

'מה ראה' אחשורוש שנסתמש בכלים של בית המקדש? 'על ככה', משום דחשיב שבועים שניין ולא איפרוק. נראה לי בס"ד נרמזו השבועים בזה דאות כף של ככה כפול ואם תסיר הכפל יהיו 'על ככה' אותיות 'ע' כלה' פירוש ראה שכלה זמן של 'ע' שנה ועל ידי כך 'ומה הגיע אליהם?' דקטל נשתי! שנעשה להם מהומה גדולה שנוסף אותיות ומה על אותיות מה ונעשה צירוף מהומה. **'מה ראה' מרדכי דאיכני בהמן? 'על ככה', דשוי נפשיה עבודה זרה.** נראה לי נרמז זה בתיבת ככה שהוא מספר לוט [45] שהוא תרגום של ארירה, דאומרים ארור המן על אשר עשה עצמו עבודה זרה. 'ומה הגיע אליהם' רוצה לומר אותיות מה של גאולה [45], שמספרם גאולה שנעשה בה הנס.

ואומרו **'מה ראה' המן שנתקנא בכל היהודים 'על ככה' משום דמרדכי לא יכרע ולא ישתחוו** והיינו ככה גימטריא 'לב אחד' [45], פירוש שהיה לו לב אחד, 'ומה הגיע אליהם?' יתלו אותו ואת בניו על העץ! שיצאה נשמת בניו ברגע אחד בעבור זכות מרדכי שהיה לו לב אחד.

ואמר עוד **'מה ראה' אחשורוש להביא את ספר הזכרונות? 'על ככה', דזמינטיה אסתר להמן בהדיה** נראה לי דדריש ככה על סעודה לשון דוק בבכי, 'ומה הגיע אליהם?' כי מן הסעודה נולד מעשה הנס.

דף כא

אַלְמֵלָא מִקְרָא כְּתוּב, אִי־אֶפְשָׁר לְאָמְרוּ, כְּכִכּוּל, שְׁאֶפְלוּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעֵמִידָהּ. הכונה כי הנה קרא כתיב (הושע יב, יא) 'וְכִנֹּד הַנְּבִיאִים אֶדְמָה' דאי אפשר לשום נביא לראות פני שכינה, דכתיב על ידי משה רבינו ע"ה בעצמו (שמות לג, כ) 'כִּי לֹא יֵרָאֵי הָאָדָם נְחִי', אך יצויר לעיני הנביאים איזה דמיון כדי שיוכלו להשיג הנבואה כל אחד לפי ערכו, וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל בהלכות יסודי התורה, דכל נביא יהיה איזה דמיון לגד עיניו לפי שעה, והדמיון הזה אינו קבוע לאותו נביא, אלא יהיה לפי אותו הענין של הנבואה דאפילו משה רבינו ע"ה לא ראה הדמיון שוה כי בים סוף נדמה לו כגיבור ובסיני נדמה לו כזקן ובאמת אין לו יתברך דמות וצורה אלא הכל יצויר לעיני הנביא כמראה הנבואה וכמחזה לפי שעה ואין דעתו של אדם מבין אמיתות הדבר, יעוין שם. וכן הענין כאן, שהיה נדמה לו כעומד ולא יושב ואף על פי שבאמת הציור הזה שהיה מצטער לעיני משה רבינו ע"ה בסיני אין זה אמיתות הדבר אלא הוא דרך דמיון, עם כל זה אמר רבי אבהו אלמלא מקרא שכתוב לא היינו יכולים לאומרו בפינו, וכונת בעל המאמר לומר כי נצטייר ונדמה לעיני משה רבינו ע"ה כעומד, ללמדינו דעת בזה שיהיו הרב והתלמיד התחתונים שוים, שניהם בעמידה או שניהם בישיבה או שניהם על גבי קרקע.

ועוד נראה לי בס"ד דלעולם לא היה רואה משה רבינו ע"ה בהר בעת לימודו שום ציור ודמיון בעמידה אלא רק היה שומע הקול מדבר אליו ומלמדו, ומה שאמר לו (דברים ה, כז) 'עֲמֹד עִמָּדִי' אמר לו בלשון זה המורה כאלו היה הקב"ה בעמידה, כדי ללמד לתחתונים שתהיה קריאתם בעומד. וגם ללמדם שלא יהיה הרב ע על גבי מטה ותלמידיו על גבי קרקע.

מִיָּמוֹת מִשָּׁה עַד רֶבֶן גְּמִלְיָאֵל, הָיוּ לְמִדִּין תּוֹרָה מְעֻמָּד. נראה לי בס"ד הטעם כדי להטריח עצמן בתורה, כמו שאמרו (מגילה ו:) 'גִּנְעָתִי וּמִצָּאתִי תִּפְאָמֶן'.

או יובן הרגלים רומזים לנצח והוד, והתורה ניתנה על ידי לוחות שהוא סוד נצח והוד, ולמדוה מפי משה ואהרן שהם נצח והוד.

או יובן הגוף שהוא עולם קטן עומד על שני רגלים וכן העולם עומד על התורה דכתיב (ירמיה לג, כה) 'אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וְאָרֶץ לֹא שִׁמְתִּי' והתורה כוללת שני עמודים שהוא עסק התורה וגם עמוד העבודה ד'כל הקורא בפרשת עולה כאלו הקריב עולה' (מנחות קי.) .

אי נמי לימוד התורה מעומד יורה דראוי לאדם ללמוד תורה מן הרב שהוא דומה למלאך, דכתיב (מלאכי ב, ז) 'כִּי שִׁפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת וְהַתּוֹרָה יִבְקְשׁוּ מִפִּיהוּ כִּי מִלֶּאֱלֹהִים יֵצֵא בִּיבְקָתוֹ הוּא, וידוע כי המלאכים אין להם ישיבה למעלה אלא הם עומדים דכתיב (זכריה ג, ז) 'בֵּין הָעֲמֻדִים הָאֵלֶּה'.

רְכוּת מְעֻמָּד, קְשׁוֹת מְיֻשָּׁב. קשה יתן לו כח שיוכל ללמוד גם הקשות מעומד מאחר שהוא בנס היה שם שהיה בלא אכילה ובלא שתיה ובלא שינה וכיון שהיה עומד שם בנס בכח אלקי אם כן מה הפרש יש לו בין ישיבה לעמידה כי באמת אינו עומד שם בכח טבעי?

ונראה לי דודאי לא יש אצלו הפרש ורק עשה לו כן שילמד רכות מעומד קשות מיושב כדי ללמד לתחתונים שהנהגתם וכוחן הוא טבעי שככה יעשו רכות מעומד וקשות מיושב ומאן דאמר שהיה 'שׁוֹקֵה' היינו כדי להראות הכנעה על דרך שאמרו גבי מלך בתפילת העמידה.